

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Praha 2011

Helebrantová Eva

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

**Hlavní důrazy zvěstování u vybraných
Apoštolských a Církevních Otců**

**Main emphasis of the annuciation in selected
Apostolic and Church Fathers**

Vedoucí práce :
prof. ThDr. Ján Liguš, Ph.D.

Autor :
Helebrantová Eva

Praha 2011

Anotace

Diplomová práce „Hlavní důrazy zvěstování u vybraných Apoštolských a Církevních otců“ pojednává o historii vzhledem k různosti prostředí a jeho promítání do zvěstování v různých oblastech i době. Poté práce přechází k samotné zvěsti, její šíření i její hodnotové náplni, vzhledem k prostředí a podmínkám.

Jedná se o vybrané Apoštolské a Církevní otce u kterých si názorně ukážeme jejich život a promítání jednotlivých problémů do zvěsti dané doby. (Klement Římský, Ignác Antiochijský, Tertulián, Órigenés, Jan Zlatoústý..)

Tato práce vychází především z informací, které jsem čerpala z publikací uvedených v Použité literatuře s tím, že hlavním zdrojem pro mou práci byly knihy – Patrológia I. II. (Pružinský Štefan), Spisy Apoštolských otců (Varcl Ladislav, Drápal Dan, Sokol Jan) a BIBLE Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih), Přeložily Ekumenické Komise pro Starý a Nový zákon.

Annotation

Diploma thesis „Main emphasis of the annunciation in selected Apostolic and Church fathers“ outlines the history due to differences of environment and its projection into the Annunciation in different areas and times. Then I move to the very rumors spread of its values and its contents, given the environment and conditions.

These are selected and Apostolic Church where his father to illustrate their lives and the projection of individual problems to the rumors of the time. (Klement Římský, Ignác Antiochijský, Tertullian, Órigenés, Jan Zlatoústý ....)

This work is mainly based on information I gathered from the publications listed in the bibliography, with the main source for my work were books - Patristics I. II. (Pružinský Štefan), Writings Apostolic Fathers (Varcl Ladislav, Drápal Dan, Sokol Jan) and the Bible Holy Scriptures of the Old and New Testaments (including deuterocanonical books), Translated by the Ecumenical Commission for Old and New Testament.

Klíčová slova

Apoštolští otcové, Církevní otcové, Zvěst, Historie, Společenství, Pokání, Boží království

Keywords

Apostolic Fathers, Church Fathers, rumors, History, Community, Repentance, God's kingdom.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 28. června 2011

Helebrantová Eva .....

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu prof.ThDr.Jánu Ligušovi,Ph.D., který mě touto prací s velkým úsilím provázel. Jeho pozoruhodné nadšení a velkorysé naslouchání mi umožnilo tuto práci sepsat.

Obsah

OBSAH	6
ÚVOD	7
1.HISTORICKÉ POZADÍ (Alexandr Veliký-Herodovci)	8
2. KÁZÁNÍ V JEŽÍŠOVĚ DÍLE SPÁSY	17
2.1 Kázání v době apoštolské.....	21
2.2 Kázání v době poapoštolské.....	24
3.APOŠTOLŠTÍ OTCOVÉ	26
3.1 Didaché.....	27
3.2 Klement Římský.....	30
3.3 Ignác Antiochijský.....	39
3.4 Hermův Pastýř.....	43
4.CÍRKEVNÍ OTCOVÉ	48
4.1 Tertulian.....	50
4.2 Origenes.....	57
4.3 Jan Zlatoústý.....	61
ZÁVĚR	68
POUŽITÁ LITERATURA	69
SEZNAM PŘÍLOH	70

Úvod

Abychom mohli nahlédnout do minulosti a pokusili se z ní čerpat, je velice důležité se nejdříve seznámit s obdobím, které dané době předcházelo a s podmínkami, které byly dány lidem pro jejich žití. Tím se alespoň částečně dokážeme vcítit do daného prostředí a lépe se nám s daným textem bude pracovat. Je už asi nemožné plně pochopit co a jak chtěli sdělit svým posluchačům, čtenářům, my jen můžeme hledat a snažit se proniknout do tajů pro nás již neznámých, neboť civilizace a její život se radikálně změnil.

V této práci je pro mě velice důležité nastínit jakýsi vhled do této problematiky a tím zpřístupnit širším vrstvám.

V první části jsem stručně popsala dějiny, které určitou mírou formulovaly další civilizační vývoj a ovlivnily jak myšlení, tak i prostředí. Pak jsem postoupila k dějinám kázání a odtud rovnou k Apoštolským otcům.

U Apoštolských otců jsem postupně probrala spis Didaché, listy Klementovi, listy Ignáce Antiochijského a spis Hermův pastýř. Jednotlivé spisy nabízejí různé pohledy na situaci, v které byli napsány. U všech se nejedná o zvěstování, ale i tak jsou velkým přínosem.

Poté jsem se dostala k Církevním otcům, kde jsem začala Tertuliánem, pak Órigeném a nakonec jsem si zvolila Jana Zlatoústého.

1. HISTORICKÉ POZADÍ (Alexandr Veliký – Herodovci)

Veliký význam pro křesťanství měla podoba světa, do něhož se vstupovalo díky výbojům Alexandra Velikého¹, který došel až k hranicím Indie (333- 323př.Kr.), a po jeho smrti se jeho říše rozpadla na království diadochů².

Helénistické město- Antický městský stát (polis) byl modelem řecké civilizace, která dosáhla svého vrcholu v Athénách ve 4st.př.Kr.. V Antickém Řecku bylo každé město autonomní (svobodní občané). Chod města byl zajišťován radou občanů s volenými představenými. Všichni obyvatelé neměli stejná práva, např. ženám a cizincům byla odepřena. Politická instituce byla sice nepřiměřená velké Alexandrově říši, ale byla velmi přizpůsobivá. Mohla sloužit jako kontrola nad rozlehlými územími s etnicky různorodou populací a s různými druhy vlády. Díky tomu se rozšiřují za Alexandra Velikého helénistická města³. Dokonce i v Palestině se zakládalo mnoho helénistických měst. Byly zárukou veřejného řádu a zároveň ekonomickým a kulturním centrem. Začal velký migrační pohyb obyvatelstva. Lidé se začali stěhovat z provincie a venkova do velkých měst, které lákaly svoji atraktivitou, novinkami a kosmopolitním duchem. Pomocí velkého vojska a nové vojenské techniky si Alexandr podrobil nejen městské státy

---

¹ Alexandr Veliký (mezi 20. a 30. červencem 356 př. n. l. v Pelle – 10. nebo 11. června 323 př. n. l. v Babylóně), rovněž známý jako Alexandr III. Makedonský (řecky Μέγας Αλέξανδρος (o Μακεδών ο Τρίτος), [*Megás Alexandros (ho Makedón; ho Trítos)*]), byl králem (*basileús*) Makedonie. Alexandr rozšířil hranice své říše tažením do Persie a na indický subkontinent, díky čemuž se stal zřejmě největším a nejúspěšnějším vojevůdcem celé historie, který nepodleh v jediném střetnutí. V době své smrti ovládal většinu tehdejších Řekům známého světa. Poté, co si Alexandrův otec král Filip II. Makedonský podmanil řecké městské státy, vypravil se Alexandr na východ proti obrovité perské říši Achaimenovců.

² Diadochové jsou nástupci Alexandra Velikého, kteří si mezi sebou ve letech 322-301 př. n. l., během tzv. válek diadochů rozdělili Alexandrovu velikou říši. Byli to převážně Alexandrovi společníci a generálové, kteří po jeho smrti nejprve dostali na starost jednotlivé provincie a brzy mezi sebou začali bojovat. Ti, kteří vydrželi, přijali titul krále a založili nástupnická království.

³ SEGALLA, Giuseppe, Historické panoráma Nového Zákona. 1.vydání, Praha 6, nakl.Trinitas 1998, str.5

Řecka, ale pokračoval dále směrem na východ. Na řece Graniku, (blízko Tróji), slavil své první vítězství nad Peršany. V dalším roce prožil veliké vítězství v bitvě u Issu. Damašek, Týrus a Gáza kapitulovaly a Alexandrovi se otevřela cesta do Egypta, kde se mu podrobily dobrovolně bez bojů. Během pobytu Alexandra v Egyptě došlo k jeho vyhlášení za boha. Při návratu do Persie získal r. 331 v bitvě u Arbela rozhodující vítězství a celý svět na východ a na jih od jeho řeckého území mu ležel u nohou. Později ještě pronikl až ke Gangu a jeho vyslání výprav až do krajin ke Kaspickému moři ukazují na jeho velké schopnosti v oblasti vojenské, ale i velký zájem o vše nové. Tím, že získal veliké území plné různých národů a kultur, bylo zapotřebí najít jednotící sílu, aby se území udrželo v jednotě. Tuto jednotící sílu našel sám v sobě a dal se prohlásit za boha, uvědomoval si jaká je moc náboženství.⁴

Toto sjednocení mělo své velké výhody, lodě pluly mezi Španělskem a Indickým oceánem, z východu se vozilo koření, z Británie cín, z Číny hedvábí atd. Dokonce nechal Alexandr razit i mince, které byly v oběhu ještě o dvě stě let později.

Velká Alexandrova říše skončila jeho smrtí roztříštila se na tři menší říše : Syrská s hlavním městem Antiochií, egyptská a řecká.

Toto helénistické období (3 st.př.Kr. – 1 st.po Kr.), bývá označováno jako „stříbrný věk“.⁵

V tomto období filosofie začíná opouštět uzavřené sály a tím se dostává do ulic k prostým obyčejným lidem. Začíná se rozvíjet vědecká činnost.⁶ Literatura se začíná rozdělovat do určitých typů, jsou zavedeny systémy a katalogy.

Bohatou střední vrstvu tvoří obchodníci a bankéři, zároveň i v Římě byla senátorská aristokracie postupně nahrazována „jezdci“ původně vojáky, kteří se později stali mocnými

---

⁴ MÁNEK, Jindřich, Když Pilát spravoval Judsko. 1.vydání, Praze, nakl. Blahoslav 1980 str.103

⁵ Kontrast k zlatému věku, klasické helénské kultuře předcházejícího staletí.

⁶ Eratosthenés opouštěl myšlenku, že země je středem vesmíru a předpokládal, že země je kulatá a otáčí se.

finančníky. Také v Palestině 2 st.př.Kr. začíná kněžská aristokracie saduceů⁷ upadat ve prospěch farizeů⁸, kteří se stávali stále více skupinou blízkou lidu – střední vrstva.

Heródes Veliký byl prozíravý politik, když v letech 25-24 př.Kr. propukl hladomor a najednou neměli lidi z čeho platit daně. Heródes daně prominul, nakoupil v Egyptě obilí a nasýtil svůj národ a tak zabránil zbojnictví.

Petronius od r.39-42 po Kr. místodržící v Sýrii, byl poslán císařem Caligulou do Jeruzaléma, aby tam v chrámě nechal postavit sochu k jeho počtě. Zemědělci ve velkém počtu šli proti němu protestovat nejprve do Ptolemaid, potom do Tiberiady a vyhrožovali, že již nebudou obdělávat půdu. Na radu krále Agrippy I. a jeho delegace napsal Petronius císaři dopis, v němž ho žádá aby svůj dekret odvolal, protože zbojnictví a výtržnosti by způsobily politickou destabilizaci.⁹

Rozvoj obchodu a kosmopolitismus způsobily proměny v morálce i náboženství. Mravní život s růstem blahobytu začal velice rychle upadat do prázdnoty. Tuto prázdnotu měla vyplnit

---

⁷ Saduceové kladli především důraz na doslovný výklad Tóry, což sice aristokratickým vrstvám nevadilo, ztěžovalo to však život chudšímu obyvatelstvu, které se proto přiklánělo k farizeům. Saduceové také odmítali veškeré učení, které by mohlo ohrozit jejich pozice. Odmítali proto zejména apokalyptická hnutí (včetně farizeů a esejců) a jejich víru ve vzkříšení, anděly a demony.

⁸ Hlavní myšlenkou farizeismu je, že tradovaný mojžíšovský zákon má být nejen doslovně předáván, nýbrž i neustále vykládán a aktualizován, což odporovalo saducejskému lpění na tradovaném doslovném znění. Zároveň však farizeové připouštěli více možností výkladu, což je zase odlišovalo od esejců, kteří připouštěli jen jednu interpretaci. Tóra tak byla chápána jako imanentní zákon, Moudrost, skrze kterou byl stvořen svět. Dalším prvkem, kterým se farizeové odlišovali, bylo pojetí spásy a vzkříšení. Saduceové možnost vzkříšení odmítali úplně. Naproti esejcům, kteří věřili, že spasení budou pouze oni sami, farizeové hlásali spásu nejen pro všechny židy (tedy i pro jiné názorové proudy), ale dokonce i pro pohany–„spravedlivé z národů“

⁹ V jednom Zénónově papyru si zemědělci stěžují, že pro nedostatek vody přišli o úrodu fiků a část jejich sklizně byla zkonfiskována jako daň. V r.66 po Kr. když propuklo povstání proti Římu, sicarii, kteří dobyli Jeruzalém nejprve spálili úřední archívy, kde byly registrovány dluhy chudého lidu.

různá náboženství, která se šířila po celém římském impériu. Bohové byli původně vázáni na město, které mu vzdávalo oficiální kult.¹⁰

Athéna bohyně inteligence chránila Athény, Artemis byla uctívána v Efesu a chránila jej. V helénistickém období se kult bohů rozšířil všude a to díky znalosti bohů a héroů Homérových, jehož díla se studovala ve školách.

Řečtí bohové, byli vázáni na mýty, vyprávěly se v nich příběhy, někdy poučné, hrdinské i tragické. Byli spojováni s přírodou, s proměnou ročních období a jiné. Když Římané dobyli Řecko ztotožnili své bohy s řeckými: Jupiter s Diem, Iunonu s Hérrou, Venuši s Afroditou..a tak dokonce získali i mytologické dějiny spojené s jejich jmény.

Oficiální náboženství bylo vždy pevně svázáno s městem jeho zákony a řády. Bohové stáli u zrodu města. Řím měl vládnout světu, při této zkoušce dějin obstála římská říše lépe než velkolepý úspěch Alexandrův. Řím se objevil na východě po pruských válkách¹¹, které byly velmi důležitým přechodem ve vojenské historii Říma.

Caesar, kterému se podařilo přemoci své protivníky v bitvě u Farsálu 48 př. Kr., soustředil na sebe veškerou moc. Nakonec byl v r. 44 př.Kr. úkladně zavražděn. Brutus a Cassius, kteří byli představiteli staré aristokracie, byli také odstraněni, po krátkém triumvirátu s Lepidem se do čela dostal Octavianus a Antonius, rozdělili si impérium. Antoniovi připadl Východ. Žil v Alexandrii s Kleopatrou a Octavianus vládl Římu, Itálii a Západní části impéria. Netrvalo dlouho a oba vládcové se sešli v námořní bitvě u Actia 31 př.Kr., kde se rozhodlo konečné vítězství. Zvítězil Octavianus a to byl konec republiky a začátek principátu. Za vlády Octaviana byl očekáván vládce, který ukončí války a nastolí mír, tak se i stalo. Během jeho vlády se narodil Ježíš v království Herodově, satelitu Říma. Nechal si velení vojska, vážil si senátu a chtěl navrátit všechna práva senátu, které od něj převzal, ale senát to odmítnul a vrátil mu je zpět,

---

¹⁰ SEGALLA, Giuseppe. Op. Cit.11-12

¹¹ Pruské války probíhaly 264-241, 218-202 př.Kr.

z důvodu udržení stabilizace a míru v zemi. Byl prvním občanem státu a jako princeps¹² ho řídil. Ke svému jménu připojil titul Augustus¹³, který se do té doby užíval jen pro božstvo. V r. 12 př.Kr. mu byl udělen nejvyšší kněžský úřad Pontifex Maximus r. 2 př.Kr. byl senátem prohlášen za Pater patriae. Výdaje na vojsko neustále rostly a tak byly přemístěny k hranicím impéria, kde byly pokryty dobytím Egypta. Pro proletariát nechal dovézt z Egypta obilí a pořádal pro něj hry.

Za vlády císaře Augusta se hodně stavělo: města, chrámy, divadla..klid na římských silnicích zajišťovala vojenská policie a mořské cesty byly střeženy císařskou flotilou. Dále vydal zákony na ochranu rodiny, ale i přesto byl mravní úpadek nezastavitelný.¹⁴ Nové uspořádání impéria se upevňovalo za dlouhého Augustova principátu a stalo se stabilním. Přetrvalo staletí až do smrti zakladatele. Julio-claudiovská dynastie vládla po smrti Augustově s občasným štěstím až do r.67. Jeho nástupce se stal adoptovaný syn Tiberius, který byl zkušený vojevůdce a prozíravý politik. Držel se otcovy politiky, nemohl nikdy dosáhnout jeho vynalézavosti. Během jeho vlády byl jmenován Pilát místodržitelem Judska a Samařska. Po Tiberiovi nastoupil Caligula, který se stal císařem ve svých 25 letech. Vystoupil jako helénistický vládce se vším co k tomu patřilo, obklopil se lidmi stejně smýšlejícími jako byl mezi jinými i Heródes Agrippa I., který byl nakonec jmenován za krále Palestiny. Ve své nerozvážnosti poslal Caligula jako legáta do Sýrie

---

¹² Jako principatus - principát se označovala raná forma císařské vlády v antické římské říši od Octavia Augusta do Diokleciána, který zavedl dominát.Principát byl sice již monarchií, ale zachovával řadu pricipů republikánského zřízení. Existoval senát, který byl formálně považován za rozhodující státní orgán, konzul, tribuni lidu a další římské úředníci, ale jejich pravomoce byly postupně oslabovány.Rozhodující moc měl v rukou princeps, první muž ve státě - císař, (princeps inter pares - první mezi rovnými), který převzal také úřad nejvyššího velekněze (pontifex maximus). Výkonnou moc postupně přebralo jeho úřednictvo. zákonodárná a soudní moc příslušela v pricipátu senátu.

¹³ Čestný titul Augustus (lat. vznešený) byl od roku 27 př. n. l. do začátku 7. století součástí titulu římských a byzantských císařů, od 9. do 20. století jej užívali i císařové středověké a pak i rakouské říše. Po jeho prvním nositeli Octavianu Augustovi se ve většině evropských jazyků nazývá měsíc srpen

¹⁴ Ponurý obraz vykreslený Pavlem v Řím 1,18-32 proto z velké části odpovídá skutečnosti

Petronia 38-41 po Kr., aby nechal postavit jeho sochu v jeruzalémském chrámu. Narazil na velký odpor, a mohlo to dopadnout mnohem hůře, kdyby mezitím nebyl Caligula zavražděn.

Pretoriáni¹⁵ prohlásili za císaře Claudia Caligulova strýce 41-54 po Kr. , byl moudrým a čestným císařem.¹⁶ Claudius byl otráven svou manželkou Agrippinou v r. 54 po Kr., která měla v úmyslu dostat na trůn svého 17letého syna Nerona.

Neron měl zpočátku svého učitele (Seneca), který ho vedl velice moudře, ale později začal vládnout sám a ukázala se jeho negativní stránka osobnosti. Během jeho vlády se uskutečnilo první římské pronásledování křesťanů v r. 64 po Kr.. Nero si vybral křesťany za viníky a dal jim za vinnu požár, který zničil Řím. Zato byli krutě týráni v Neronově soukromé zahradě. Způsobil mnoho krutostí a čím dále více lidí proti němu utvářeli spiknutí. R.68 po Kr. si vzal život, tím skončila julio-claudiovská dynastie.

Pak následovala po mezivládě Galby (Španělsko), Ottona (Řím) a Vitellia (Germanie) dynastie Flaviů (69-96).

Vespasianus byl v Palestině prohlášen za císaře r.69 po Kr., ihned obnovil na pevných základech principát, založený Augustem, který ho přenechal r.79 svému synu Titovi, dobyvateli Jeruzaléma. Po jeho smrti nastoupil jeho bratr Domitianus (81-96 po Kr.), který už nebyl tak mírný a vyrovnaný. Brzy si však Římané začali uvědomovat, že by chtěli vladaře, který by uplatňoval moc ve prospěch státu. R. 96 po Kr. padl Domitianus za oběť spiknutí a tím skončila celá dynastie Flaviů.

Po něm senát zvolil Nerva, ten pocházel ze starobylé římské rodiny a byl takřka ideál vladaře. Adoptoval za syna Traiana (98-117 po Kr.)¹⁷

Hadrianem (117-138 po Kr.), Antoniem Piem (138-161 po Kr.) a filozofem Markem Aureliem (161-168 po Kr.) se uzavřelo století vlády římské říše.

---

¹⁵ Pretoriáni - , císařská garda ve starověkém Římě. Za Augusta bylo zřízeno 9 kohort po pěti stech, později o tisíci mužů. Měli často rozhodující vliv na události v Římě, zvláště na volbu císařů.

¹⁶ Během jeho vlády byli Židé vyhnáni z Říma..ohledně nepokojů způsobených jistým Chrestem.

¹⁷ SEGALLA, Giuseppe. Op. Cit.25-28

Juda Makabejský žádal Řím o smlouvu a přátelství, jako oporu pro svůj boj za nezávislost v helénistickém království Antiocha IV. Epifana. Řím mu vyhověl. Silný a nezávislý hasmoneovský stát, jaký byl od r. 142 př.Kr. za Šimeóna, posledního ze tří bratří. Byl pro Řím výhodný, neboť tlumil napětí mezi dvěma helénistickými monarchiemi Seleukovců a Ptolemaiovců, kteří i přes svoji politickou slabost stále usilovali o obnovení impéria Alexandra Velikého.

Hasmoneovské království (142-63 poř.Kr.) pak vstoupil Řím do palestinských záležitostí. V r.63př.Kr. Řím vyslal Pompeise do východního středomoří, aby je zbavil pirátů a přitom ještě dobyl Sýrii, která se tím stala římskou provincií a tím došlo ke zrušení království Seleukovců. Když byl Pompeius v Sýrii přišli za ním představitelé dvou opozičních hasmoneovských frakcí : první stála za králem Hyrkánem II., druhá za jeho silnějším bratrem Aristobúlem. Obě strany se střetly a lépe na tom byl Aristobúl. Lid židovský byl velice zatížen vládou Hasmoneovců a žádal návrat, pod vládu kněží.

Pompeius se neuměl rozhodnout, mezitím se podařilo Aristobúlovi dobýt Jeruzalém. Pompeius táhl na Jeruzalém a po 3 měsících obléhání, Jeruzalém dobyl. Vstoupil do chrámu, až do velesvatyně, čímž způsobil velké pobouření zbožných Židů (znesvěcení chrámu). Po návratu do Říma sebou Pompeius přivedl zajatce Aristobúla s jeho dvěma syny Alexandrem a Antigonem. Hyrkán II. byl znovuustanoven za velekněze a navíc byl jmenován za etnarchu Galileje, Judska a Pereje. Samařsko se stalo nezávislé. V Zajordánsku se uskupil nový svazek 10 svobodných měst od Damašku po Filadelfii (Dekapolis).¹⁸

Gabinus prokonsul provincie Sýrie, kterou Pompeius dobyl r. 57 př.Kr..Rozdělil Palestinu do 5 správních okresů, podřízených přímo prokonsulovi, jejichž středisky byly : Jeruzalém, Gazara a Jericho pro Judsko, Séphóris pro Galileu a Amathús pro Pereu. Pompeius byl zavražděn v Egyptě r.48 př.Kr. Hyrkán a Antipatros poslali okamžitě Caesarovi do Egypta pomoc a on za to židům udělil další privilegia..

---

¹⁸ SEGALLA, Giuseppe. Op. Cit.29-30

Hyrkánovi dal město Joppe a potvrdil ho jako etnarchu a spojence Římanů. Antipatros s dědičným římským občanstvím získal také nový titul, prokurátor Judska a jako podmínku římských zájmů si musel rozdělit moc se syny. Fasaélovi svěřil správu Judska, Hérodovi Galileu. Hérodés se postaral o zbojníky, kteří pustošili zemi. Antipatros byl zavražděn r.43př.Kr.¹⁹ Caesar byl zavražděn r.44 př.Kr. V r.42 př.Kr. došlo k bitvě u Filip, ve které Octavianus a Antonius porazili Caesarovy vrahy. Antonius se ujal vlády východní části říše, potvrdil úřady Hyrkánovi II.²⁰, Fasaélovi a Heródovi.

Palestina byla přivtělena k římské provincii syrské a teprve za Antonia se domohla větší politické volnosti pod vedením energického Heroda.²¹ V r. 37 mu byla od senátu s titulem královským poskytnuta vojenská podpora na pacifikaci Palestiny. Krutý Herodes využil přízně ke zvelebení své državy po vzoru helénských panovníků. Změnil Jeruzalém v mezinárodní město, vystavěl zde divadlo, nový sídelní palác i novostavbu chrámu.²² Obětí jeho krutovlády se vedle mnoha jiných členů hasmoneovského domu stala i Mariamme. Herodes zemřel v Jerichu r.4 př.Kr., odkázal Archealovi své království, Antipovi Galileu a Pereu jako tetrarchovi a jeho bratru Filipovi, rovněž jako tetrarchovi Galaunitidu, Trachonitidu, Bataneu a Paniadu. Jeho říše se rozpadla a v roztržitém ztratila na významu.²³

Herodes Archelaos se choval stejně despoticky, jako jeho otec, zejména svévolným obsazováním úřadů jeruzalémského velekněze. Řím uznal právo židovským žalobám a sesadil ho z trůnu. Byl vyhnán do Vienne v Galii a jeho území proměnil r.6 po Kr. v římskou provincii.

---

¹⁹ Byl otráven nejspíše za přispění Hyrkána II.

²⁰ Parthové, kteří r.40 dobyli římskou provincii Sýrii a dostali se až k Palestině. Aristobúlos II. Se s nimi spojil, aby sesadil s trůnu bratra Hyrkána II. Když ho zajal uřezal mu uši, aby už nikdy nemohl být veleknězem. Aristobúlos pak vládl v Palestině (40-37 př.Kr.), jako velekněz a král Židů.

²¹ Idumejec, vstoupil sňatkem v příbuzenství s hasmoneovským rodem – zasnoubil se s Mariammou, dcerou nejstaršího syna Aristobulova Alexandra, vnučkou Hyrkanovou.

²² Do chrámu se neodvážil vnést kult císaře Augusta z ohledu na židovský monoteismus.

²³ Roztržité pomohlo, že Augustus zrušil královský titul židovský

Ke správě Judeje byl dosazen zvláštní místodržitel jezdeckého stavu s titulem prokurátora s pravomocí, která zahrnovala hrdelní soudnictví.

Politická správa Římanů a dosazených vladařů nezasahovala přímo do věcí náboženských. V různých záležitostech administrativních a právních měli Židé značnou autonomii a žili pod vedením synedria s nejvyšším knězem v čele.²⁴

---

²⁴ ŘÍČAN, Rudolf, MOLNÁR, Amadeo, Dvanáct století církevních dějin. 3.vydání, Praha 1, nakl. Kalich 2008, 29-30str. ISBN 978-80-7017-064-9

2. Kázání v Ježíšově díle spásy

Kázání v Novém Zákoně začalo v pravém slova smyslu teprve Ježíšem Kristem. Jan Křtitel sice také „kázal“ (Mt 3,1), ale svým odkazem k budoucnosti (Mk 1,7) patří spíše mezi proroky (Sk13,24) než mezi kazatele. Ježíš, který kázání pokládal za svou životní úlohu (Mk 1,38; L 4,18n, 43n), hlásá splnění SZ zaslíbení a vyhlašuje „Léto Páně vzácné“, jež se v něm stalo skutečností (L 4,18n.21). Proto se jeho kázání tak hluboce lišilo od výkladu zákoníků (Mt 7,29), proto bylo doprovázeno divy (Mt 4,23; 9,35) a znameními. Panství Boží, které svým kázáním vyhlašoval a zpřítomňoval, projevovalo se Boží mocí (Mt 11,5), která byla věřícímu důkazem pravdivosti toho, co Ježíš zvěstoval.²⁵

Když byl Jan Křtitel uvězněn, přišel Ježíš do Galileje kde hlásal Boží evangelium : „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obrátte se a věřte evangeliu“ takto líčí počátek Ježíšova působení evangelista Marek (Mk 1,14n).

Matouš shrnuje Ježíšovo působení v Galileji takto : „Ježíš pak chodil po celé Galileji, učil v jejich synagogách, kázal evangelium o Božím království a uzdravoval mezi lidem každou nemoc a každou chorobu“ (Mt 4,23; 9,35).²⁶

Marek i Matouš označují Ježíšovo zvěstování jako „evangelium“.²⁷

NZ dokonce na jednom místě praví, že Ježíš v době mezi svou smrtí a zmrtvýchvstáním kázal i duchům zemřelých (1Pt 3,19n).

Důležitější je, že zmrtvýchvstalý je přítomen v kázání svých poslů. Jejich kázání není jen mluvením o Kristu, není jen zpravodajskou službou o tom, co se stalo, ale slovem samého Krista (L 10,16).

---

²⁵ NOVOTNÝ, Adolf, Biblický slovník Díl I. A-R. 2.vydání, Praha, nakl. Kalich 1956, str.324.

²⁶ RATZINGER, Joseph, Ježíš Nazaretský. 2.vydání, Brno, nakl. Barrister&Principal 2008, str.45. ISBN 978-80-87029-33-6

²⁷ Původní význam slova *evangelium*, jak jej používali první křesťané či snad i Ježíš je ve smyslu „radostné zvěsti, kterou přinesl Ježíš lidem“. Avšak záhy po Ježíšově smrti tento termín dostal posunutý význam „radostné zvěsti o Ježíši“.

Kristus sám je kazatelem, kázání znamená přítomnost Boží (Ř 10,17), kde se v řeckém textu mluví o slově Kristově.

Kázat tedy může jen ten, kdo byl Kristem zmocněn a pověřen.

Obsahem kázání Ježíše Krista je radostná zvěst o Božím království, které se uskutečňuje a zpřítomňuje všude tam, kam Ježíš přichází. Toto království a jeho řady vysvětluje Pán v mnoha obrazech a podobenstvích. Smyslem jeho kázání bylo vyvolat pokání a přinést usmíření s Bohem všem, kdo v jeho slova uvěří a začnou nový život. Jim Ježíš umožní vstup do království (Mk 1,14). Ježíšovo kázání a vyučování bylo provázeno uzdravováním – on chtěl člověku pomoci na duši i na těle (Mt 4,23-25). Kázal pod širým nebem, na hoře (Mt 5,1-2), na rovině (L 6,17-18), na břehu jezera (Mk 2,13), z lodi na jezeře (L 5,3), v chrámě (L 20,1). Od ostatních učitelů, se lišil tím, že působil jako ten, kdo má moc (Mt 7,29; Mk 1,22).²⁸ Aby se kázané slovo dále rozšiřovalo, bylo zapotřebí předat toto slovo učedníkům, kteří budou nadále pokračovat. Proto Ježíš už za svého života, vyvolil dvanáct učedníků mocí a poslal je nejprve k ztraceným ovcím Izraele (Mt 10,7), stejné poslání mělo později sedmdesát jeho stoupenců (L 10,1-12.17-20). Evangelium musí být kázáno všem národům (Mk 13,10) a po svém vzkříšení pověří své apoštoly úkolem (Mk 16,15) a když se jim naposled zjevil, slíbil jim „Dostanete sílu Ducha svatého a budete mi svědky v Jeruzalémě a v celém Judsku, Samařsku a až na sám konec země (Sk 1,8)“.

To, že se sloveso zvěstovat objevuje nejvíce v Žalmech ukazuje, že ústřední činností kultického shromáždění bylo zvěstování, rozhlašování Boží moci, jeho milosrdenství, pravdy a spásy.

Zvláště sloveso B-S-R = zvěstovati potěšené věci (Ž 68,12), v Novém Zákoně je toto sloveso překládáno Euangelizesthai – oznamujícím vítězství Hospodinovo (Iz 52,7; Na 1,15), začátek nového věku aiónu, v němž kraluje Hospodin (Ž 96,10). Touto radostnou zvěstí je pověřen

---

²⁸ KUBÍKOVÁ, Jiřina, Kázání ve starověku a středověku. 2.vydání, Praha, nakl. Evangelická církev metodistická 2002, str.7-8. ISBN 80-85013-55-X

zvláště Mesiáš. V Novém Zákoně jde především o výrazy, které souvisí s řeckým kořenem Angel. Znamenají přinést zprávu, poselství, zvěst, proklamovati, vyhlásiti. Boží slovo je zvěst, království Boží a Kristovo je vyhlašováno.

Mluví-li (1J 1,5; 3,11) o zvěstování řecky Angelia, myslí na základní zvěst Ježíšovu, že Bůh je světlo a tmy v něm nižádné není, a na základní příkaz z této zvěsti plynoucí, abychom milovali jedni druhé (srov. 1J 2?7n; J 13,34). V pojmu světlo je obsažena celá spasitelná činnost Boží. Právem je tedy užito slovesa Angellein o zvěstování zmrtvýchvstání Ježíšova (J 20,18). Zvěstování a vzkříšení Ježíše Krista jsou v NZ spjaty a na sebe vázány. Nejčastěji je v NZ užito výrazu Euangelizesthai = zvěstovat radostnou zprávu, vyřizovati radostné poselství. V době Ježíšově bylo očekávání zvěstovatele věcí potěšených velmi živé. Je to radostná zvěst, proto andělé při jeho narození zvěstovali radost velkou (L 2,10).

Již za pozemského života Ježíšova učedníci zvěstovali evangelium a uzdravovali (L 9,6). Divy, znamení a zvěstování evangelia patřily dohromady. Protože vyhlašování Božího království milosti mělo účinek na člověka v jeho celosti, přinášelo radost (Sk 8,8), spásu (1K 15,1n) a uvádělo na cestu spásy (Sk 16,17), působilo znovuzrození (1Pt 1,23.25).²⁹

Další sloveso je řecké Anangellein = vyhlásiti, oznámiti, vypravovati, jehož je užito ve spojení s činy Božími v přítomnosti, nebo v bezprostřední minulosti (Sk 15,4) s jeho vůlí pro přítomnost (Sk 20,27), s bezprostředním zvěstováním evangelia (Ř 15,21...).

Podobný význam má řecké Apangellein = o činnosti posla, vyslance, nebo ve smyslu podávati zprávu (Sk 12,14.17).

Svědčit o Božím spasitelném činu a zvěstovat jej jsou souznačné pojmy (1J 1,2n). V tomto smyslu Ježíš sám je svrchovaným Božím poslem, který v síle Božího Ducha zvěstuje soud (právo, spravedlnost).

Řecké Katangellein = vyhlásiti mělo ve starověku také význam kultický (například vyhlásiti náboženskou slavnost). Kristus je slavnostně vyhlašován, proklamován (F 1,16.18; Ko 1,18),

---

²⁹ NOVOTNÝ, Adolf, Biblický slovník Díl 2. Ř-Ž. 2.vydání, Praha, nakl. Kalich 1956, str.1329

evangelium je slavnostně vyhlašováno (1K 9,14), stejně jako slovo Boží (Sk 13,15), svědectví Boží (1K 2,1) a odpuštění hříchů (Sk 13,38). Nejde tu jen o poučování, nýbrž o slavnostní vyhlášení činu Božího.

Řecké Diagellein = rozhlašovati, vyhlašovati, bylo užíváno o prohlašování nástupu vlády panovníkovy. Ježíš v (L 9,60) pobízí učedníka, aby prohlásil, proklamoval, že království Boží už se vlomilo do tohoto světa.

Řecké Exangellein v (1Pt 2,9) znamená široko daleko rozhlašovati (vznešené vlastnosti toho, jenž z temnosti vás povolal k svému podivuhodnému světlu).³⁰

Na závěr shrnutí pojmů ve zvěstování v Novém Zákoně

Kéryssein – vyhlašovat, zvěstovat, ohlašovat, kázat (o Janu Křtiteli)

Kéryx – herold, posel, hlasatel (Pavel o sobě), vyhlašuje poselství Ježíše Krista

Kérygma – zvěst, proklamace – obsah: vykupitelské boží činy spásy (Mt 4;11). Důrazy: blízkost božího království, čiňte pokání (změna smýšlení a životní orientace). Vztah na činnost Ježíše Krista i na vyslání učedníků do světa 3x: 12 jen k Židům (Mt 10, 70) do měst (L 10, 11) – do celého světa (Mt 28, L 16).

Evangelion – dobrá zpráva, ve Starém Zákoně u Izajáše, vítězství nad nepřáteli a díkůčinění bohům za to.

Evangelizein – kázat (Ježíš, apoštolové), 72x v Novém Zákoně

Evangelistos – nositel dobré zprávy

Homilein – rozmlouvat, stýkat se s někým

Homiletika – rozmlouvání o božím slovu

Katangelein – slavnostně prohlašovat

Diaangelei – rozhlašovat, oznamovat

---

³⁰ NOVOTNÝ, Adolf, Biblický slovník Díl 2. Ř-Ž. 2.vydání, Praha, nakl. Kalich 1956, str.1330

Martyrein – původně svědčit u soudu jako očitý svědek. Dosvědčovat Ježíše Krista jako spasitele osobní zkušeností. Empirický rozměr zvěstování. Mučednictví. (Svědectví Jana Křtitele o Ježíši Kristu. O Ježíši Kristu svědčí Bůh, Písma, skutky, duch pravdy

Martys - svědek

2.1 Kázání v době apoštolské

Apoštolové převzali, některé zvyklosti kazatelské od svého Mistra : kázali všude, cestovali se svou zvěstí od města k městu, kázali v chrámě, v synagogách i pod širým nebem. Byli vybaveni duchovní mocí, která udivovala. Obsah jejich kázání se radikálně lišil od kázání jejich Pána. Změnilo se hlavně v tom, že obsahem již nebyla etika Božího království, ale především Ježíš sám. Ježíš byl „autobasilea“ – zosobnění království.³¹ Blízkost Božího království, pokání a spásné dílo Ježíše Krista vteleného, ukřižovaného, vzkříšeného, přítomného a očekávaného. Ježíš Kristus vtelený, trpící, ukřižovaný, vzkříšený, očekávaný :

Vtelený Ježíš Kristus – Bůh vstoupil do lidského života, i dnes vstupuje v Ježíši Kristu. (vzal na sebe naše bolesti, nemoci a přestoupení, vzal na sebe lidský úděl).

Ukřižovaný Ježíš Kristus – důsledek božího plánu spásy, cesta záchrany člověka, nejhlubší projev boží lásky k člověku a lidstvu, zástupná smrt, výraz nejpřísnějšího božího soudu i hněvu (neodsouzen viník, ale nevinný), život víry je formován i utrpením, utrpení má svůj smysl pro život člověka, utrpení člověka nemá spásný charakter, to má jen Ježíš Kristus.

Vzkříšený Ježíš Kristus – člověk nebyl stvořen pro smrt, smrt přišla kvůli hříchu, naděje, že víra vidí, že věčnost vstupuje do časovosti, smrt otevírá nové horizonty lidskému životu. Kristus zvítězil nad smrtí, peklem i hrobem. Očekávaný Ježíš Kristus – eschatologická perspektiva. Kdy

---

³¹ Jeho království není z tohoto světa. Ale křesťané věří, že v Ježíši Kristu, je království vlomený do světa. Velmi brzy křesťanský termín, autobasilea, byl používán ve smyslu, že Ježíš byl "království-v-sobě" na zemi.

přijde? Oddalování parúzie.³² Cíl dějin spásy, vzkříšení z mrtvých všech, poslední soud, nastolení božího království, dějiny neskončí chaosem, eschatologický důraz zvěstování. Ježíš Kristus přicházející uprostřed věřících.

Kázání je jediným prostředkem k získání spásy. „Bohu se zalíbilo spasit ty, kdo věří, bláznovskou zvěstí“ (1K 1,21). Kázání zpřítomňuje skrze Ducha svatého toho, kterého zvěstuje, to znamená, že zpřítomňuje Kristovo dílo spásy.

Právě kázání bylo velmi důležité pro šíření křesťanství. Ten, kdo uvěřil nemohl o své víře mlčet a z těch kdo poslouchali se stávali další neplacení, horliví a nadšení kazatelé. A proto písemné záznamy o Ježíšovi (evangelia)³³, jsou brány jako kazatelské sbírky a katechetické materiály o Ježíši Kristu.

Základní schéma Novozákonního kázání – dosavadní prorocké očekávání se splňuje v Ježíši Kristu. On je nositelem spásy svou pozemskou službou, svou smrtí a svým vzkříšením. V něm je odpuštění hříchů. Spasení se dostane tomu, kdo v něho uvěří, bude činit pokání a začne v jeho duchu nový život.³⁴

Kázání pro Židy – tam hrálo velkou roli naplnění starozákonních Písem.

Kázání pro Pohany – mělo tři základní charakteristické prvky - útok na idolatrii³⁵, proklamování jediného pravého Boha a nárok na morální důsledky, které z víry v Krista

---

³² Je to problematika nastolení božího království. Je to druhý příchod Krista na zem. Jsou dvě koncepce. raně křesťanská - boží království je nastoleno druhým příchodem Krista na zem. Problém této koncepce je, že jak plynul čas se nic nedělo. nová - Kristus založil boží království když poprvé působil na zemi. Účast na něm má každý kdo se přikloní ke Kristu.

³³ Evangelium (řecky εὐαγγέλιον *euangelion*, *dobrá zpráva*) je text pojednávající o životě, smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Tyto texty vznikly krátce po Ježíšově smrti a začaly se velmi rychle šířit. Některé byly ve starověku přijaty do kánonu katolické církve, jiné nikoli. První nazýváme „kanonickými evangelii“, druhé „apokryfními“. Původní význam slova *euangelium*, jak jej používali první křesťané či snad i Ježíš^[1] je ve smyslu „radostné zvěsti, kterou přinesl Ježíš lidem“. Avšak záhy po Ježíšově smrti tento termín dostal posunutý význam „radostné zvěsti o Ježíši“.

³⁴ KUBÍKOVÁ, Jiřina. Op. cit. 11.

³⁵ modloslužba

vyplýnuly.

Kazatelská činnost představovala pro apoštoly a první svědky stálé nebezpečí, riziko utrpení. Kázání bylo spojeno s plamenem Ducha svatého, lidé byli získáváni. Důležité bylo i vyučování. Kázání potřebovalo informace.³⁶ Na povaze kázání musela mít vliv, celá řada nových skutečností, které novozákonní doba ještě neznala. Objevuje se první křesťanské písemnictví. Církev zakouší pronásledování ze strany římského státu. V době apoštolské dochází k zániku židokřesťanství. Objevuje se myšlenkový zápas s gnózí³⁷, obhajoby křesťanství³⁸, tvoří se krédo³⁹ a vytváří se církevní učení a zřízení. A to se nutně začíná projevovat v kázání.

---

³⁶ KUBÍKOVÁ, Jiřina. Op. cit. 12

³⁷ Gnóze (či gnose, z řeckého γνώσις, *gnósis* – poznání; také gnosticismus) je souhrnné označení pro mystický náboženský a filosofický proud, který silně ovlivnil pozdní antiku a nepřímo i pozdější evropskou kulturu. Vysvobození z pout hmotného světa může člověk podle něho dosáhnout poznáním, když v sobě objeví skrytou božskou jiskru. Dříve se pokládala za křesťanskou herezi.

³⁸ Apologie (z řec. ἡ πολιλογία *apologia*) znamená obhajobu, obrannou řeč nebo obranný spis, z úst vzdělaných křesťanů.

³⁹ Apoštolské vyznání (též *Symbolum Apostolicum* – Apoštolský symbol) je jedno ze základních vyznání křesťanské víry, které uznávají v podstatě všichni křesťané. Vznikalo mezi 2. a 9. stoletím a dodnes se užívá v liturgii západní církve, ať katolické, anglikánské či evangelické. Zvláště užívané je církví na Západě. Apoštolské vyznání stojí i na začátku modlitby růžence. Trojitá struktura vyznání odráží základní nauku, kterou vyznání tvrdí, totiž v trojici osob v jednom Bohu. Podle legendy apoštolové sepsali toto vyznání desátého dne po Ježíšově nanebevstoupení. Ač lze o původu této legendy pochybovat, přesto jednotlivé body nauky obsažené ve vyznání jsou přítomné v křesťanství již v době apoštolů, se lze domnívat, že počátky tohoto vyznání opravdu sahají do doby na konci 1. století. Nejstarší podobou tohoto vyznání je zřejmě otázková křesťanská podoba tohoto vyznání u Hippolyta Římského (kolem roku 215). Současná podoba kréda pochází ze spisů Caesaria z Arles († 542). Toto vyznání bylo prokazatelně užíváno jako souhrn křesťanského učení pro kandidáty křtu v Římě.

V nejstarších dobách byl život sborů spontánní, církev byla v pohybu, teď nastává zlom a církev se usazuje v komunitách a s pevně daným programem. Objevoval se zárodek, že budoucí rozdělení bude na duchovenskou a laickou část, což se taky projevilo – Apoštolové a jejich pomocníci. Už za apoštola Pavla se funkce vymezují – jsou tu služby charismatické⁴⁰ a služby správní.⁴¹

2.2 Kázání v době po-apoštolské

V době po-apoštolské zcela zmizí charismatické služby⁴² a ze skupiny presbyterů se stává jeden episkopos, jako představitel sboru (obce) s mocí autoritativní. V další fázi byl v čele obce episkopos, obec se dělila na kléros a laos. Kléros se dále dělil na presbytery a diakony. V církevním zřízení probíhal určitý vývoj, ale samozřejmě v každé provincii trochu odlišný.

O kázání nemáme mnoho písemných záznamů a pokud jsou, zrcadlí se v nich obraz doby – obsah kázání, způsob jakým bylo evangelium předáváno a i to kdo mohl kázat. Nebylo přesně stanoveno, zda je dovoleno kázat presbyterovi či diakonovi, nebo jenom biskupovi.⁴³

Poapoštolská literatura

- Klement Římský, Ignác z Antiochie, Polykarp ze Smyrny, Didaché a další..

Apologeté

- List Diognétovi, Justin Mučedník a další...

gnostikové

- Irenej z Lyonu, Hippolyt Římský a další..

Počátky latinské křesťanské literatury

-Tertulián

---

⁴⁰ Apoštolové, proroci, učitelé

⁴¹ Presbyteři, episkopové, diakoni a diakonky

⁴² Postupně se začal utvářet bohoslužebný pořádek a tím začalo ubývat charismat. Kázání se postupně stalo součástí bohoslužebného shromáždění.

⁴³ KUBÍKOVÁ, Jiřina. Op.cit.17.

-Cyprián z Karthága....

Alexandrijské křesťanství

-Filón, Klement Alexandrijský, Origenes....

Kappadočtí otcové

-Basil z Caesareje, Řehoř z Nyssy, Řehoř z Nazianzu....

3. APOŠTOLŠTÍ OTCOVÉ

Promíchání biblické zvěsti s mimo-biblickým podáním bylo pro církve velmi nebezpečné, protože tak se do křesťanství dostaly nekřesťanské prvky, způsobující odklon křesťanů od původního poslání - budovat království Boží.

Původní křesťané se svými vysokými náboženskými, mravními a sociálními snahami se stávají pro reformaci vzorem, ke kterému se vrací, v něm se střetává s vrcholným Božím zjevením, které nemůže a nechce obejít.

Nejstarší mimo-biblická křesťanská díla vzniklá hned po apoštolské době nazýváme dílem apoštolských otců. Na rozdíl od tzv. církevních otců, kteří začínají v 3 a 4 křesťanské generaci. Apoštolský otcové patří do 2 křesťanské generace.⁴⁴ Zájem o apoštolský otce se v naší době stupňuje, nejenom pro nalezení cenných rukopisů, které umožňují pohled do nových oblastí života prvních křesťanů, donedávna úplně neznámých. Při veškeré úctě k dílu apoštolských otců, nelze je povyšovat na úroveň Písma. Proti tomu by se sami postavili, když původci děl apoštolských otců se ve své pokoře řadí k velkým znalcům Písma, k mužům kterým křesťanství není jen naukou, ale směrnicí pro život.

Jsou nám vzorem v odevzdanosti Pánovi, kterého následují i za cenu utrpení a mučednické smrti. Dále jsou vzorem ve snaze o bratrské soužití v pokoji a ve snaze o tvoření pokoje všude, kde se hlásá slovo o Kristu, jsou nám vzorem ve službě po lepším uspořádání sociálních pořádků, které jim v jejich otrokářské společnosti stále znovu a znovu připomínali. Křesťanství se musí snažit o lepší, vyšší uspořádání společnosti. Jsou nám vzorem ve snaze o čistotu učení, které má za předmět Pána a vztah člověka k Němu.⁴⁵

Jako apoštolský otce označujeme okruh spisovatelů bezprostředně po-apoštolské době, kteří vlastní osobou ztělesňují živou souvislost s apoštoly. Jedná se o spisovatele prvokřesťanské doby u kterých se dá prokázat, že byli žáky, nebo posluchači apoštolů, nebo je neznali, ale

---

⁴⁴ 1 křesťanská generace – apoštolové, 2 –apoštolský otcové, 3 a další – církevní otcové.

⁴⁵ GÁBRIŠ, Karol Dr., Apoštolskí Otcovia. 1. vydání, Lipt.Mikuláš, nakl. Tranoscius 1955, str.5

právem se mohou považovat celou svou naukou ve vysokém stupni za nositele apoštolské tradice, nemůžeme je ale počítat k novozákonním autorům.⁴⁶

K Apoštolským otcům můžeme počítat – Klementa Římského, Ignáce Antiochijského a Polykarpa ze Smyrny. Dále jsem můžeme zařadit raně křesťanské spisy, které jsou velmi staré a obsahem velmi blízké apoštolské době – list Diognétovi, list Barnabášův, Didaché a Hermův Pastýř.

V listech Apoštolských otců je velmi často zmiňován Korint, který byl v novozákonní době jedním z nejdůležitějších středisek Římské říše. Rušný přístav a rozvinutá výroba byly základem jeho bohatství. Město bylo politickým centrem římské provincie Achaja, střediskem kultury a kultu (hlavní bohyní byla Afrodité). Žilo v něm podle dnešních odhadů, kolem půl milionu lidí všech národů a ras, z toho dvě třetiny otroků. Odedávna smutně proslulo mravní nevázaností.

3.1 Didaché

Jedná se o anonymní spis a není přesně známo místo jeho vzniku, ani autor. Autor byl nejspíše biskup některé místní Církve, nebo katecheta, apoštolský učedník. Stejná neznámá je i v otázce času a místa vzniku.⁴⁷

Podle svého rozsahu ho můžeme přirovnat k listu Galatským apoštola Pavla. Dělíme ho na tři části a epilóg.

První část obsahuje morální poučení o dvou cestách, o cestě života a cestě smrti.

Druhá část je liturgická a obsahuje pokyny o křtu, modlitbě, půstu a Eucharistii.

Třetí část je disciplinární a obsahuje předpisy ohledně osob, které přicházejí do církevní obce.⁴⁸ Také poskytuje pravidla života církevních obcí, činnosti biskupů, diaconů a církevním soudům.

---

⁴⁶ FRANZEN, August, Malé dějiny církve. 3.vydání, Kostelní Vydří, nakl. Karmelitánské 2006, str.32 ISBN 80-7195-082-3

⁴⁷ PRUŽINSKÝ, Štefan, Patrológia. 1.vydání, Bratislava, nakl. Církevné nakladateľstvo Bratislava 1990, 186str. ISBN 80-85128-08-X

Epilog obsahuje napomínání k bdělosti pro brzký příchod Spasitele (eschatologie) a upozorňuje na příznaky Jeho příchodu.⁴⁹

Pro toto své praktické zaměření se stalo Didaché vzorem pro vznik podobných liturgických a kanonických spisů.

Ve spisu se neobjevuje zájem o teoretické a dogmatické otázky, ale převládají v něm morálně-praktické zájmy. Z toho vyplývá jeho zvláštní význam pro dějiny křesťanské morálky, bohoslužby, církevního pořádku a organizace Církve.⁵⁰

V Didaché se dvakrát hovoří o vyznání hříchů, které mělo místo v církevním shromáždění. Cílem tohoto vyznání bylo, aby věřící nepřistupovali k modlitbě se zlým svědomím. Ale už tu není zmíněno, jakým způsobem má být vyznání hříchů činěno.

Velmi důležitý význam mají kapitoly, kde se hovoří o jednotlivých službách v Církvi – apoštolské, prorocké, učitelské, biskupské a diakonské. První tři tvoří službu slova, která oplývala velkou úctou.

Apoštolové, kteří byli hlasateli Božího slova pro celou Církev, šli od jedné křesťanské obce k druhé. Věřící se upevňovali ve víře a získávali nové členy Církve, zakládali nové církevní obce a upevňovali je. Podle povahy své služby nepatřili k žádné církevní obci a nevykonávali žádné místní funkce ve spravování obce. Apoštolové tvořili živé spojení mezi místními Církvemi. Proto je měli přijímat, jako samotného Pána. Je zde ukazován obraz pravého apoštola, aby věřící věděli podle čeho je mají poznat a přijmout. Apoštol se mohl zdržet v církevní obci jeden, nebo dva dny a při odchodu neměl si sebou nic brát kromě chleba na cestu k další obci.

Nejpočetnější skupinu putujících kazatelů tvořili proroci. Měli zvláštní osobní dar, hovořili a učili v Duchu. Od putujících apoštolů se odlišovali nejen darem prorockví a chápáním tajemství, ale i povahou své práce. Učili v již založených církevních obcích, měli právo zdržet se na jednom místě delší čas. Věřící je považovali za velekněze a byli povinni odvádět pro ně prvotiny ze

---

⁴⁸ Apoštolové, proroci, učitelé a pocestní

⁴⁹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.187.

⁵⁰ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.188.

svého majetku. I když se nezúčastňovali přímého vedení církevní obce, měli velký vliv na jejich život. Při bohoslužbách měli neomezenou možnost modliteb a díkyvzdání při Eucharistii. Církev mohla prověřit jejich upřímnost. Nebyli povinni žít asketickým životem. Když nebylo proroka, prvotiny se dávali chudým, nebo apoštolům, kteří se vzdali apoštolské služby a usadili se v církevní obci ve funkci učitelů.

Učitelé byli třetí skupinou hlasatelů Božího slova. Jejich úlohou bylo prohlubovat náboženské poznání. Znali církevní učení a k výkonu své služby měli patřičné schopnosti. Věnovali se studiu křesťanského učení a svoji řeč měli předem připravenou. Církev je mohla podrobit prověrkou pravověrnosti, aby nedošlo k narušení čistoty jejího učení.⁵¹

Společným rysem těchto tří skupin hlasatelů Božího slova bylo, to že nebyli vázáni na žádnou církevní obec, neměli žádnou administrativní moc a do své služby nebyli voleni. Živobytí jim zabezpečovala církevní obec, která měla současně právo kontrolovat výkon jejich práce a jejich pravoslavnost.

Ve spisu se hovoří i o tom, že už v této době vznikaly pro jednotlivé církevní obce nepřijemné situace. Při veškeré úctě k prorokům, apoštolům i učitelům, se začali objevovat lidé, kteří zneužívali důvěru věřících. Narušovali morální život obce, nesprávně vysvětlovali některé z pravd církevního učení, narušovali bohoslužebný pořádek a církevní ustanovení. Zvláště pohoršujícím způsobem se zachovali falešní proroci, kteří předstírali, že jsou ve vytržení a žádali od křesťanů peníze (větší částky z prvotin a navíc určovali jídlo pro chudé, které potom sami používali).

Administrativní spravování místní Církve patřilo biskupům a diakonům, kteří byli stálými pracovníky. Voleni byli církevní obcí. Zvolený mohl být muž, důstojný Pána, krotký, zkušený a nemilující peníze. V nepřítomnosti apoštolů, proroků vykonávali jejich práci (zvěstování Božího slova). Později tato služba přešla na biskupy a tak to platí až dodnes. Ačkoliv jsou zprávy o činnosti biskupů a diakonů krátké, je přesto možné z celkového obsahu Didaché si představit

---

⁵¹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.195-196.

jejich posláním a místem v křesťanské Církvi 1. století. Předpis o ustanovení biskupů a diakonů (je třeba k nim přidat i presbyteři ačkoliv se tu neobjevují). Je zde souvislost se shromážděním v den Páně, lámání chleba (Eucharistie), vyznávání hříchů, aby byla oběť čistá. Toto spojení ukazuje, že biskupové a diakoni byli zvoleni k tomu, aby bylo možné řádně a podle ustanoveného pořádku konat Eucharistii a ostatní bohoslužby. Aby byla přinesená oběť čistá, věřící měli před lámáním chleba vyznávat svoje hříchy a smířit se s nepřáteli. Podle toho mají biskup, (presbyter), diakon nejen vykonat svatou Eucharistii a řídit průběh bohoslužby, ale zabírat se i otázkou morálního stavu věřících. Za tímto účelem se obraceli k věřícím s poučením a nabádali je k upřímnému pokání a smíření. Současně s tím se modlili s věřícími, povzbuzovali je k aktivnímu duchovnímu životu.

Zvěstovali jim Boží slovo, katechizovali, rozmnožovali a prohlubovali náboženské poznání. Patřila jim správa církevního majetku, darů věřících na různé účely, starostlivost o chudé, nemocné a proto se od kandidátů vyžadovalo, aby netoužili po penězích, neboť tato slabost může u věřících lidí vyvolat oprávněné pohoršení.⁵²

Didaché obsahuje liturgickou, kázeňskou a eschatologickou část. Úkolem je připravit katechumeny na křest.

3.2 Klement Římský

Podle staré církevní tradice byl Klement Římský jedním z prvních nástupců apoštola Petra na římském biskupském stolci. Církevní historik Eusebius vzpomíná, že Klement byl v Římě biskupem od 12 roku císaře Domitiana až do 3 roku císaře Trajana.

O působení Klementa I. jako papeže není mnoho známo. Údajně ustanovil v každém římském okrese sedm zapisovatelů (notářů), kteří měli za úkol zaznamenávat skutky křesťanských mučedníků. Svými dopisy církvím mimo Řím se zasloužil o zachování jednoty církve. Známý je v tomto smyslu list ke Korintským, ale jeho autorství bylo zpochybněno. Rovněž se zasloužil o šíření křesťanství vysíláním hlasatelů víry i do vzdálených zemí.

---

⁵² PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.197-198.

Klement pravděpodobně slyšel kázání apoštolů, podle některých (církvní otec Origénes). Klement Římský byl ten Klement, kterého Pavel vzpomíná ve (F4,3), jako svého spolupracovníka v Makedonii. Podle toho se určuje město Filipi, jako vlast Klementa Římského. Ale jsou to jen pouhé dohady, které se nedají prokázat.

Zprávy o jeho smrti jsou značně rozporné. Legenda uvádí, že císař Trajan poslal Klementa do vyhnanství na Chersones (dnešní poloostrov Krym v Černém moři). Když Klement ani tam nepřestal hlásat křesťanskou víru, byl na císařův rozkaz někdy v letech 100–101 vhozen do moře s kotvou uvázanou okolo krku. Odtud je časté zobrazení svatého Klementa s kotvou.

Za nejstarší ze spisů apoštolských otců se pokládá 1.list Klementův. Tento velký spis 65 kapitol se svojí vysokou hodnotou se důstojně zařazuje mezi nejcennější výtvoř starokřesťanské literatury.

Těžce se i prokazuje zda byl Klement pohan, nebo žid. Tzv. Clementina hovoří dokonce o tom, že byl syn senátorského rodu, nebo dokonce syn císařského flaviovského rodu.⁵³

Obrázek 1, Klement Římský

<http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en|cs&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Pope>

[Clement I](#)

---

⁵³ GÁBRIŠ, Karol. Op.cit.9.

1. První list Klementův⁵⁴

Byl sepsán brzy po smrti císaře Domitiana (96). Hlavním důvodem sepsání bylo vypuknutí korintského sporu o délku funkčního období presbyteria, nejvyššího správního orgánu. Klementovo autorství listu potvrzuje svým svědectvím biskup Dionysius Korintský, přibližně kolem r. 170.

V listu se objevuje velmi důležitý výklad o duchovním úřadu. Ten se zakládá na Božím pověření, daném Kristu, který jej dále předal apoštolům. Apoštolové jej pak přenesli na presbytery. Tím je tento úřad vyňat z pravomoci církevní obce, kromě souhlasu při ustanovení presbyterů. Dále se v listu objevují četné biblické příklady, poukazující na špatné následky nevraživosti, závisti a zmatku. List je zakončen dlouhou modlitbou, do níž byla poměrně překvapivě vložena přímluva za pohanskou vrchnost. Bůh ji dal takovou moc, podle níž mohou lidé soudit na moc Boží.⁵⁵

V listě se objevují tyto části –

Úvod 1–3 Zmiňuje se zde slavná minulost sboru v Korintě a zároveň smutná přítomnost.

I. část 4–39 Napomenutí k bohabojnému životu

4–6 proti závisti

7–8 o pokání

9–12 o poslušnosti, víře a pohostinnosti

13–18 o pokoře

19–22 o Božím dobrodiní

23–27 o vzkříšení

28–30 o dobrých skutcích

31–38 o cestě požehnání a o poslušnosti Bohu

II. část 40–61 Je potřeba odstranit rozpory v Korintě

---

⁵⁴Lze jej také nazvat List korintské obci

⁵⁵KRAFT, Heinrich, Slovník starokřesťanské literatury. 1. vydání, Kostelní Vydří, nakl. Karmelitánské 2005, str.180, ISBN 80-7192-516-0

40–44 ustanovení úřadů

45–46 pouze zlí utlačují ctnostné

47–50 chvála lásky

51–58 napomenutí pro původce sporů

59–61 modlitba

Závěr 62–65 závěrečná napomenutí, sdělení a přání

„Činili jste, bez ohlížení na osoby a vedli jste si podle Božích ustanovení, podřizující se svým vedoucím a starším u vás prokazující úctu jak se sluší...“⁵⁶ Objevují se zde otázky po věrnosti víře, napomenutí k navrácení na cestu... Nelitovali jste žádného dobrodiní a byli jste ochotni ke každému dobrému skutku. Ozdobeni ctnostným a ctihodným způsobem života konali jste vše v Boží bázni; přikázání a ustanovení Páně byla napsána na desky vašich srdcí“.⁵⁷ Pisatel zde ukazuje, jak sbor přirozeně dodržoval a konal vše v Boží bázni. „Proto je vás daleko vzdálena spravedlnost a pokoj, protože každý upustil od bázně Boha a otupěl ve víře v něho a nepočíná si podle ustanovení jeho přikázání a nevede si tak, jak je Kristu povinen, nýbrž že se každý řídí žádostmi svého zlého srdce, neboť jste naplněni nepravou a bezbožnou žárlivostí, skrze niž i smrt vešla do světa“.⁵⁸ Pokud člověk má dostatek stává se, že to nestačí, text ukazuje i na Starý Zákon „Ješurún ztučněl a zbujněl, ztučněl jsi, obrostl tukem a ztloustl. Bohem, který ho učinil, opovrhl, potupil Skálu své spásy“ (Dt 32,15)

Ukázka příkladů ze současnosti, možné motivy. „Pro žárlivost a závist byli pronásledováni největší a nejspravedlivější sloupové a svůj zápas vedli až k smrti. Zaměřte své zraky na statečné apoštoly“⁵⁹ (Pavel, Petr). „K těmto mužům, kteří prožili svůj život bohabojně, přidružilo se veliké množství vyvolených, kteří pro žárlivost vytrpěli mnoho příkoří a trýznění a stali se tak

---

⁵⁶ VARCL, Ladislav, DRÁPAL Dan, SOKOL Jan, Spisy Apoštolských otců. 3.vydání, Praha1, nakl. Kalich 2004, 65-66 str. ISBN 80-7017-003-4

⁵⁷ VARCL, L. Et alii, Op.cit.66.

⁵⁸ VARCL, L. Et alii, Op.cit.66.

⁵⁹ VARCL, L. Et alii, Op.cit.67.

nejkrásnějším příkladem mezi námi“.⁶⁰ Pro velikou žárlivost bylo narušeno to co je již ve Starém Zákoně psáno : "Člověk zvolal : Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla! Ať muženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest.“⁶¹(Gn 2,23). Nejde jen o napomenutí Vás, ale toto napomenutí platí pro nás všechny, abychom nesešli s cesty. „Pohleďme na Kristovu krev a uvědomme si, jak drahá je jeho Otcí, protože byla vylita pro naše spasení a přinesla tak celému světu milost pokání“⁶²(např. Noe, Jonáš). Velice důležité je činit neustále pokání. „Služebníci Boží milosti mluvili skrze Ducha svatého o pokání“.⁶³

„Omyjte se, očistěte se, odklíďte mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo. Učte se činit dobro. Hledejte právo, zakročte proti násilníkovi, dopomozte k právu sirotkovi, ujímejte se pře vdovy. Pojděte, projednejme to spolu , praví Hospodin. I kdyby vaše hříchy byly jako šarlat, zbělejší jako sníh, i kdyby byly rudé jako purpur, budou bílé jako vlna. Budete-li povolní a poslechnete, budete požívat dobrých darů země. Když však odmítnete a budete se zpěčovat, bude vás požírat meč.“ Tak promluvila Hospodinova ústa“. (Iz 1,16-20)

„Řekni jim: Jakože jsem živ, je výrok Panovníka Hospodina, nechci, aby svévolník zemřel, ale aby se odvrátil od své cesty a byl živ. Odvráťte se, odvráťte se od svých zlých cest! Proč byste měli zemřít, dome izraelský?“ (Ez 33,11)

„Proto se pokořme, bratří a odložme všecku domýšlivost i hněvivost a činnme to, co je psáno; neboť Duch svatý praví: Nechlub se moudrý ani silný svou silou ani bohatý svým bohatstvím, nýbrž kdo se chlubí, ať se chlubí Hospodinem, že jej bude vyhledávati a počínati si podle práva a spravedlnosti!“⁶⁴

---

⁶⁰ VARCL, L. Et alii, Op.cit.68.

⁶¹ Přeložily Ekumenické Komise pro Starý a Nový zákon. BIBLE Písmo svaté Starého a Nového zákona [včetně deuterokanonických knih], 2. katolické vydání. Praha, nakl. Zvon 1991. ISBN 80-7113-009-5

⁶² VARCL, L. Et alii, Op.cit.68.

⁶³ VARCL, L. Et alii, Op.cit.68-69.

⁶⁴ VARCL, L. Et alii, Op.cit.71.

„K poníženým se totiž zná Kristus, ne k těm, kdo se povyšují nad jeho stádo. Žezlo Boží velebnosti, Pán Ježíš Kristus nepřišel v chlubné a pyšné nádheře, třebaže mohl, nýbrž v ponížení, jak o něm řekl Duch Svátý; praví totiž : Pane, kdo uvěřil naší zvěsti ? A komu bylo zvěstováno rámě Hospodinovo ?...“⁶⁵

Napodobme i ty, kteří chodili v kozích a ovčích kožích a hlásali Kristův příchod.⁶⁶(Eliáš, Elizea, Ezechiel, Abrahám). „I David říká Bohu : Smiluj se nade mnou, Bože, podle svého velkého milosrdenství a podle množství svého slitování zahlad' má přestoupení. Stále více mne omývej od mé nepravosti a od mého hříchu mne očisti ! Neboť já poznávám svou nepravost a můj hřích je ustavičně před mýma očima. Vůči tobě jedinému jsem zhřešil a zlého jsem se dopustil před tebou, abys byl shledán spravedlivým ve svých slovech a abys zvítězil, když bys byl souzen..“⁶⁷

Pokoru a skromnost, nám ukazují celé generace před námi. Jsou nám příkladem, obračejme se k Otci a Stvořiteli. Vše se děje podle přesně daného řádu, hvězdy, slunce, měsíc, jaro, léto..“Duch Páně je světlo zpytující skryše nitra..“⁶⁸ „Lidský duch je světlo od Hospodina; to propátrá všechny nejnvnitřnější útroby“ (Př 20,27). Je velice důležité, aby se našim dětem dostala výchova křesťana, plná Boží pokory. „To vše pak utvrzuje víra v Krista, neboť i on sám nás k sobě volá skrze Ducha svatého takto : Pojd'te děti, poslyšte mne, naučím vás bázni Páně..“⁶⁹ Otec má slitování, s těmi kdo přicházejí v bázni a s prostou myslí. Když Pán vše vidí a slyší přestaňme se špatnými skutky, lží, abychom byli uchráněni před jeho mocnou rukou.

„Když Nejvyšší rozděloval národy, tak rozptýlil syny Adamovy, stanovil meze národů podle počtu Božích andělů. I stal se dílem Páně jeho lid Jákob, provazcem jeho dědictví Izrael.“⁷⁰

---

⁶⁵ VARCL, L. Et alii, Op.cit.72.

⁶⁶ VARCL, L. Et alii, Op.cit.73.

⁶⁷ VARCL, L. Et alii, Op.cit.73.

⁶⁸ VARCL, L. Et alii, Op.cit.75.

⁶⁹ VARCL, L. Et alii, Op.cit.75.

⁷⁰ VARCL, L. Et alii, Op.cit.78.

„Když Nejvyšší přiděloval pronárodům dědictví, když rozsazoval lidské syny, stanovil hranice *kdejakého* lidu podle počtu synů Izraele. Hospodinovým podílem je jeho lid, vyměřeným dílem jeho dědictví je Jákob.“ (Dt 32,8-9).

Podívejme se na ty cesty, které nás vedou k požehnání a k těm bychom se měli přimknout. V minulosti je spousta odkazů na různé činy i pokání, které našli svoji cestu i při malém odklonění. Láska a dobré skutky nám dále ukážou cestu. „To je cesta milování, na níž jsme našli své spasení, Ježíše Krista, velekněze našich obětí, ochránce a pomocníka naší slabosti. Skrze toho hledíme do nebeských výsostí; v něm se nám zrcadlí jeho neposkvrněný a velebný obličej; on nám otevřel zraky našeho srdce; jím rozkvétá naše nerozumná a zatemnělá mysl ve světlo, jím nám dopřál Hospodin okusiti Nesmrtelného poznání : který jsa odlesk jeho velebnosti, tím větší jest nad anděly, čím vznešenější jméno dědičné obdržel...“⁷¹

Pokud jsme pronikli do hloubek božského poznání, je třeba držeti se řádu, co Hospodin přikázal a vše dodržovat ve stanovených dobách.

„Apoštolům byla pro nás zvěstována radostná zvěst od Pána Ježíše Krista, Ježíš Kristus byl vyslán od Boha. Kristus tedy od Boha a apoštolové od Krista : i stalo se obojí podle řádu a z vůle Boží...“⁷² Apoštolové přijali svůj úřad a naplnění zvěstí kázali všude kam přišli. Věděli, že jednou dojde k sváru o správcovskou hodnost, proto vydali nařízení. Po jejich smrti převezmou úřad jiní vyzkoušení muži.

„Vezměte do rukou list blahoslaveného apoštola Pavla. Co vám napsal především na počátku kázání evangelia ? Po pravdě naplněn Duchem vám napsal o sobě a Kéfovi a Apollovi, protože tehdy u vás došlo k štěpení...“⁷³

---

⁷¹ VARCL, L. Et alii, Op.cit.81.

⁷² VARCL, L. Et alii, Op.cit.83.

⁷³ VARCL, L. Et alii, Op.cit.86.

„Kdo je schopen, aby byl shledán plný lásky, kromě těch, které uzná za hodny Bůh ? Prosme tedy a dožadujme se od jeho milosrdenství, abychom byli shledáni plni lásky, bez lidského stranictví a bez poskvrny.“⁷⁴

Prosme o odpuštění, lépe je pro člověka, aby se vyznal ze svých poklesků, než aby své srdce zatvrdil. Modleme se i za ty, kteří poklesli, aby se včas podvolili Boží vůli.

Na závěr je třeba říci, že jsme Vám napsali vše o víře, pokání, pravé lásce, zdrženlivosti, umírněnosti, vše co je třeba k ctnostnému životu.

„A to jsme připomněli tím raději, protože jsme si byli jisti, že píšeme mužům věřícím a ctihodným, kteří hluboko vnikli do slov Božího učení.“⁷⁵

2.Druhý list Klementův

Klementovo autorství tu nic nepotvrzuje. Připisuje se mu, protože se spis záhy tradoval spolu s Prvním listem Klementovým. Dobu ani místo vzniku neznáme, ale pravděpodobně vznikl v Korintu, podle poměrů v církevní obci jaké se tu líčí. O době vzniku se uvažuje, nejspíše polovina 2 století.

Tento list je kázáním obci, jedná se vůbec o nejstarší zachované křesťanské kázání. Napomíná a nabádá ke zlepšení mravů s ohledem na blízký konec světa⁷⁶. Starý Zákon je pro autora Písmem, v kterém Bůh hovoří autoritativně do přítomnosti. Je zde uvedeno devět starozákonních a osm novozákonních citátů. Jedná se o slova synoptického původu. Slovo Páně je výslovně uvedeno, jako Písmo v 13,4 je mluvčím Bůh, ale je jisté, že se jedná o výrok Ježíše, má stejnou závaznost jako Boží slovo Písma. Také tady je evangeliem míněn písemný dokument.

„Očekávejme tedy každou hodinu království Boží v lásce a spravedlnosti, protože neznáme den, kdy se Bůh zjeví. Když se někdo ptal i samého Pána, kdy má přijít jeho království, řekl :

---

⁷⁴ VARCL, L. Et alii, Op.cit.87.

⁷⁵ VARCL, L. Et alii, Op.cit.92.

⁷⁶ KRAFT, Heinrich. Op.cit.180.

„Až dva budou jedno, a co je vně jako to, co je uvnitř, a muž se ženou, ani muž ani žena.“..Když budete činit toto, praví, přijde království mého Otce.“⁷⁷

3. Pseudoklementinské listy

Oba pseudoklementinské listy *Ad virgines* jsou pravidla pro askety obojího pohlaví napsaná v podobě listů. Objevuje se zde chvála tohoto stavu a také praktické předpisy, jak se asketi mají vyvarovat společnosti osob druhého pohlaví. Listy byly sepsány v polovině 3 století a nejspíše vznikly v Sýrii, nebo Palestině. Úplný text se zachoval jen v syrštině.⁷⁸

4. Pseudoklementina

Tímto názvem označujeme skupinu spisů obsahující apokryfní Skutky apoštolů, v kterých se líčí Petrovy cesty, jeho řeči, disputace a zázračné skutky. Pisatelem je Klement, kterého obrátil Petr. Dvacet pseudoklementinských Homilií je pojmenováno podle obsáhlých Petrových kázání, která jsou zde uvedena. Jsou důležitým pramenem pro heterodoxní⁷⁹ teologii, jež má původ v židokřesťanství.

Naproti tomu v deseti knihách *Recognitiones* převažují románové motivy. Vztahuje se k osudu Klementovy rodiny, rozptýlené nepříznivými okolnostmi a s Petrovou pomocí opět shromážděné.

Je určitá shoda v názoru, že Homilie a *Recognitiones* měly společnou předlohu v jednom výchozím spisu, který obsahoval i románovou látku. Tento román byl zpracován odlišnými způsoby, u Homilií byl doplněn starším židokřesťanským pramenem. Doba vzniku není přesně známa ale odhaduje se, že v polovině 4 století už existovaly obě hlavní formy.⁸⁰

---

⁷⁷ VARCL, L. Et alii, Op.cit.106

⁷⁸ KRAFT, Heinrich. Op.cit.180

⁷⁹ Heterodoxie označuje souhrn všech názorů či vyznání víry, které jsou „jiné“ než ortodoxní či pravověrné.

⁸⁰ KRAFT, Heinrich. Op.cit.181

3.3 Ignác Antiochijský

Narodil se v polovině 1. století v Sýrii. Byl po sv. apoštolu Petrovi a sv. Evodiovi třetím biskupem v syrské Antiochii, po Římě a egyptské Alexandrii, tehdy v třetím největším městě. Za vlády císaře Trajána (98-117) byl zatčen a odsouzen, aby byl v Římě předhozen v amfiteatru šelmám. Cestou poslal sedm dopisů. Čtyři listy ze Smyrny : Efesanům, Magnesijským, Trallským a Římanům⁸¹ a tři další z Troady : Filadelfanům, Smyrňanům a Polykarpovi. Zrcadlí se v nich jeho touha po mučednictví a život církve na počátku 2. století. Varuje před gnostickými bludy, vybízí k zachování jednoty pod vedením biskupů, o církvi jako první používá označení „katolická“ a římskou církevní obec označuje jako „předsedkyni sboru lásky“.

Listy sv. Ignáce Antiochijského prozrazují, že jejich pisatel byl zcela proniknut Božím duchem. Sám se nazýval "Theoforos" - "Nositel Boha". Podle něj život v Bohu se uskutečňuje vírou a láskou: "Víra je začátek, láska je vrchol ... Všechny ostatní ctnosti doprovázejí ty dvě a vedou člověka k dokonalosti" (Efez. 14,1). V dopise Římanům vyjadřuje nadpřirozený pohled na mučednictví, kterému jde vstříc: „Hle, přiblížila se chvíle, v níž se zrodí. Bratři, mějte se mnou soucit! Nezabraňujte mi zrodit se k životu! Dovolte mi, abych dosáhl čisté světlo..“(Řím 6,2-3). „Nechte mě, aby mě sežrali zvěře, pomocí kterých mohu dosáhnout Boha. Jsem Božím zrním a musím být rozemletý zuby šelem, abych se stal čistým Kristovým chlebem. Raději povzbuzujte zvěře, aby se staly mým hrobem, a aby nic nenechali z mého těla, abych po smrti nebyl nikomu na vrub. Když svět už neuvidí mé tělo, tehdy budu opravdovým Kristovým učedníkem. Prostě Krista za mne, abych se takto stal Boží obětí.“ (Řím. 4,1-2).

Setkáváme se zde s mimořádně vysokým ideálem mučednictví, kde zcela ustupuje do pozadí jakýkoli pocit křivdy, hněvu nebo odporu. Ještě i nad takovým základním přirozeným citem, jakým je strach z násilné smrti, vítězí hluboká víra a čistá, bezpodmínečná láska.

---

⁸¹ List Římanům je naléhavou prosbou adresovanou proslulé a mohutné obci věřících, aby mu svým vlivem nebránila podstoupit mučednickou smrt, která ho v Římě čeká.

Podle legendy byl oním dítětem, které Ježiš ukázal učedníkům, když se přeli, kdo je největší. Je pravděpodobné, že Ignác se setkal s některým z apoštolů osobně. Ze způsobu jak byl umučen, vyplynula domněnka, že patřil k otrockému stavu. V Antiochii nebylo jeho postavení snadné. Byli tam křesťané, kteří vyšli z řad pohanů a jiní, kteří vyšli ze židovského prostředí a dodržovali starozákonní předpisy. Navíc se musel zabývat gnostiky, kteří sem po pádu Jeruzaléma zanesli své bludařské učení. Za Domiciána mu působilo starost pronásledování křesťanů, které se původně obracelo proti bouřícím se Židům. Neviděl zřejmě rozdíl mezi nimi a křesťany. Po císařově smrti byl nějakou dobu klid. Pak však za Trajana byla v jednotlivých asijských provinciích znovu uplatňována opatření proti Židům. Podle Trajanovy odpovědi místodržiteli Pliniovi mladšímu, který se ho ptal na instrukce ohledně křesťanů, nemělo se po nich záměrně pátrat, ale jakmile je někdo udá a oni se budou zpěčovat odpřísáhnout svou vinu, podléhají soudu.

Ignác byl po zatčení spoután a pod dozorem deseti vojáků poslán na lodi do Říma. Tam měl být podle rozsudku předhozen šelmám. Loď plula z neznámých důvodů oklikou přes maloasijské přístavy a všude lidé Ignáce vítali a prokazovali mu láskyplné pocty. Obzvláště ve Smyrně mu vyšli vstříc s biskupem Polykarpem v čele. Přijal tam i deputaci několika asijských církví z měst Efesos, Magnésia a Tralles.

Ignác napsal těmto obcím děkovné dopisy s naléhavým otcovským napomenutím, aby věřící zůstali věrni Kristu. Jeden z nich poslal napřed do Říma, aby upozornil obec na svůj příjezd. Prosil v něm bratry, aby nepodnikali nic pro jeho osvobození. Vyjádřil to tak, že už nikdy nebude mít takovou příležitost dostat se k Bohu.

Skutečností je, že vojáci s ním po cestě špatně nakládali. Sedm listů Ignácových, které se uschovaly, potvrzuje dojímavými slovy učení a život církve ve druhém století. Jsou zároveň svědectvím o víře, naději a lásce, jeho vnitřním životě, ale také o úzkosti, aby neselhal a zůstal stále pevný.

Roku 107 byl odsouzen k smrti a v Koloseu předhozen lvům. Zbytky jeho kostí poslali římskí křesťané do Antiochie a odtud byly před nájezdy Peršanů a Saracénů znovu převezeny do Říma a uloženy v bazilice sv. Klementa.

Obrázek 2, Ignác Antiochijský

http://www.modlitba.sk/htm/zaujem/svatci/svatci_all/ignac_a.htm

Z věroučného hlediska představují listy svatého Ignáce mimořádný jev v patristické literatuře po-apoštolské doby. Bezprostřednost víry, která nepotřebuje žádné důkazy, živé spojení s Kristem, stálost a intenzivnost vnitřního prožívání spásy, to všechno vyzdvihují tyto listy nad ostatní díla apoštolských mužů.

V tomto maloasijském prostředí má svůj počátek soteriologické⁸² chápání křesťanství, které našlo hluboký odraz v dílech svatého Ireneje a dalších.

Základem tohoto učení je pravda o vtělení Boha a zbožštění člověka.

---

⁸² Soteriologie (z řec. σωτηρία *sótériá* spása) je součástí křesťanské teologie, která se zabývá naukou o spásy. Tím, kdo je původcem spásy, je podle křesťanské víry Ježíš Kristus. Soteriologie se proto snaží odpovědět na otázku, zda je spása (tj. záchrana) člověka z hříchu a pro věčný život s Bohem možná, jaký má pro člověka význam a co je jejím smyslem. Pro toto spojení s Ježíšovou osobou je soteriologie někdy považována též za součást christologie.

Při hodnocení dogmatického učení svatého Ignáce je třeba mít na zřeteli, že jeho listy nepředstavují dogmatické traktáty, ale listy vynikajícího a obětavého diskutéra. Byl odsouzený na smrt a i přesto se snažil vyslovit pravdy a napomenutí, jaké byly pro věřící okolních místních Církví velmi důležité, vzhledem ke vzniklé situaci a se zřetelem k heretikům. Oni v jeho nepřítomnosti mohli některé křesťany svést k nezdravému učení a dokonce i k odchodu z Církve.

Rozchod z Církví považoval Ignác za rozchod s Bohem a Kristem, za odchod od života k smrti. Důsledkem toho je specifický styl jeho listů.⁸³

Učení o spasení chápe Ignác především z pozitivního hlediska, jako dar neporušenosti a vzkříšení. Ježíš Kristus daroval Církvi milost vzkříšení. Evangelium je dokonalý dar neporušenosti. Jako vzkřísil Otec Syna, tak podle jeho vzoru vzkřísil všechny věřící, neboť bez Ježíše Krista nemáme opravdový život.

Iniciátorem naší spásy je sám Bůh, dílo spásy je odvěké Boží tajemství, které se naplnilo v čase prostřednictvím vtělení Božího Syna.

Lidé byli smířeni s Bohem „podle víry a lásky v Ježíše Krista našem Spasiteli, byli znovu oživeni Boží krví (Ef 1,1); aby měli podíl i v Bohu (Ef 4,2).

Ve spasení šlo o obnovu hříchem postihnutelné lidské přirozenosti, tělesné i duchovní. Svatý Ignác nazývá Krista lékařem. Léčení lidské přirozenosti si vyžádalo vtělení Božího Syna, aby byla v Něm obnovena celá lidská přirozenost. Avšak k uskutečnění spásy člověka nestačí jen Boží iniciativa a Boží dílo spásy, i člověk má projevit ochotu ke spolupráci s Bohem na díle své záchrany. Měli bychom se modlit i za ostatní lidi, protože je tu naděje „že budou činit pokání, aby se dostali k Bohu“⁸⁴ Kdo tak bude činit, bude nalezený v Ježíši Kristu a schopen opravdového života, prostředkem dosažení jednoty s Kristem je víra a láska.

---

⁸³ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.268-269.

⁸⁴ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.276.

Jeho dopisy mají za cíl působit na křesťany k věrnému životu a k přijetí mučednické smrti pro Krista, ale nejsou to kázání, ale i tak mají velký význam.

3.4 Hermův pastýř

V prvních kapitolách knihy je krátce načrtnutý příběh autorova života a motivy, které ho přivedly k napsání tohoto listu. Vyplývá z něho, že pocházel z východu⁸⁵, odkud přišel jako chlapec, jako otrok bohaté aristokratky, později byl osvobozen a oženil se, měl děti a nabyt si jistý majetek, který ohrozil jeho mravní život.

Hermas byl podle Muratoriho kánonu bratrem římského biskupa Pia, který jako Pius I. vykonával službu papeže v polovině 2. století. Naproti tomu řada údajů v Hermově pastýři, zvláště o předpokládaných vztazích v církevní obci, ukazuje na mnohem ranější dobu vzniku, totiž na první desetiletí 2. století. Tento rozpor by se dal vyřešit, přijmeme-li předpoklad, že snad Hermas přepracoval nějaké starší dílo, které se k němu dostalo. Můžeme například uvažovat, že po vzplanutí montanistických sporů v Malé Asii v důsledku montanistického rigorismu v otázkách pokání, půstu a vzhledem k novému oživení prorocké aktivity v montanistických obcích. To byly důvody, aby byl spis dodatečně přepracován do podoby lépe vyhovující aktuální situaci.

Spis je rozdělen do tří knih. První kniha : Vidění obsahuje 4 vidění, v nichž se zjevuje Hermovi církve v podobě kárající, varující, ale i poučující paní. Druhá kniha : obsahuje 12 příkazů, jež mu oznamuje anděl pokání oblečený do pastýřského šatu. Celý spis se odtud nazývá Pastýř. Třetí kniha : obsahuje 10 podobenství, v nichž po způsobu biblických podobenství obrazy z přírody, obrazem skály a stavby hradu přibližuje křesťanské učení. I když spis má ráz apokalyptický podle analogie sibylských proroctví, etický ráz stále převládá. Možno je v něm vidět první zobrazení křesťanské morálky (proti rostoucí vlašnosti, žádá znovu větší zpřísnění mravů). Protože spis vznikl v sídle nebo v blízkosti římských biskupů, obsahuje důležité zprávy

---

⁸⁵ Není jisté, že tyto informace jsou pravdivé

o víře, životě i disciplíně římské církve. V Pastýři převládá stránka mravoučná nad věroučnou, přesto je možno vybrat z bohatého mravoučného obalu jádro jeho věroučného pohledu.

1. Je to zdůraznění víry v jednoho Boha ve třech osobách, o Duchu Svatém se nevyjadřuje ještě tak jasně jako další století.

2. Kristus je pravý Bůh a pravý člověk.

3. První člověk vyšel z Božích rukou dokonalý a čistý. Člověk má ovládat vše, co je na světě. O dědičném hříchu výslovně nemluví, ten předpokládá.

4. Pro člověka je nutná nadpřirozená Boží moc sjednaná milostí, která člověka osvětluje, posvětluje a posiluje a o kterou musí člověk prosit.

5. Křest křísí duchovně mrtvé k životu . Zhřeší-li člověk po křtu, aby byl znovu živ pro Boha, musí činit pokání. Celý spis ukazuje jen všeobecně cenu a nutnost pokání, nezmiňuje se však o konkrétní praxi v církvi. Pokání působí nejen odpuštění hříchů, nýbrž i pozitivní posvěcení .

6. Co se týče manželství, musí být čisté a je nerozlučitelné i v případě cizoložství. Druhé manželství možno uzavřít toliko po smrti jednoho z manželů.

7. Ke křesťanské spravedlnosti jsou nutné dobré skutky. Nejkrásnější odměna čeká ty, kteří si uchovali nevinnost. Bohatství skrývá mnoho nebezpečí. K pravému postu je potřeba víc než se zdržet jídla a pití..

8. Při zmrtvýchvstání čeká spravedlivé odměna, kdo se odvrátili od Boha, Boží hněv.

9. Obraz stavby hradu je obrazem církve. Stojí na skále, (Kristus). Kameny jsou věřící, spojení harmonicky s Kristem.

Od autora nemůžeme ani očekávat důkladné propracování jednotlivých myšlenek a věroučných bodů. Mnohdy se mu vytýká nevyjasněnost teologických pojmů. Nesmíme však zapomenout, že doba, ve které spis vznikl, nebyla dobou vypracování hlubokých věroučných tezí, nýbrž dobou živého slova, dobou obhajování křesťanského bytí. Toto své křesťanské bytí,

svou existenci, si mohli křesťané obhájit jen svým vzorným křesťanským životem, který není možný bez plného zapojení se do života církve.⁸⁶

Svatý apoštol Pavel nazýval příslušníky křesťanských církví „Svatými“. Nemyslel tím jejich absolutní bezhříšnost, ale jejich posvěcení ve světě Krista, pomazání myrhou a z toho plynoucí povolání k svatosti, kterou měli křesťané dosahovat v duchovním zápase se svými nedostatky skrz celý život a zároveň dosahovat maximální možný stupeň dokonalosti v jednotě Kristovy Církve. Jedině v případě velmi těžkých hříchů do úvahy přicházelo vyloučení z Církve (1Kor 5,1). Zdá se že už v této době existovali i přísnější názory na morální poklesky.

Je nesporné, že autor měl na mysli velké přestupky, ale pro život Církve to byl závažný problém. Z počátku tento problém nevystupoval tolik do popředí, protože v Církvi ještě vládl velký entuziasmus, živé a mocné očekávání druhého příchodu Ježíše Krista. Věřící vydávali mocné svědectví o Kristu svým vlastním životem.

Ale za určitou dobu se perspektiva druhé parúzie oddalovala a tvrdá realita života se dovolávala svých práv. Náboženský entuziasmus⁸⁷ se začal vytrácet a nahrazoval ho osobní asketismus, nebo čistě formální plnění evangelijních příkázání.⁸⁸

---

⁸⁶ NOVÁK, Josef, Třetí patristická čítanka (Teol. studie). 1.vydání, Praha, nakl. Česká katolická charita,1985,str.37-110.

⁸⁷ Slovo entuziasmus je náboženského původu. Ve starém Řecku znamenalo božské nadšení či zápal, stav člověka, do něhož vstoupilo božstvo (enthúsios = naplněný božským). Tato schopnost se přičítala především jasnovidcům, prorokům a věštkyním (sibyllám). Také rity, které Řekové slavili například v mysteriích boha Dionýsia, měli uvádět účastníky do stavu nadšení a vytržení, jakési božské opilosti. Ta se neprojevovala pouze ve vnitřním prožitku, ale i navenek neobvyklým chováním, gesty a nápadnými projevy. Takové projevy "posedlosti" a "vytržení" se vyskytovaly a vyskytují téměř ve všech kulturách, v šamanismu, u islámských dervišů a podobně. Naopak judaismus i křesťanství byly vůči projevům entuziasmu spíše kritické a zdrženlivé. Apoštol Pavel dával přednost srozumitelným projevům Ducha před "mluvením jazyky" (glosolalií) (1Kor 13,1.14). Entuziasmus tak byl v křesťanství vytlačen na okraj a do různých sekt, vyskytoval se však znovu a znovu, v mystice, v pietismu, v rosenkruciánství..

⁸⁸ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.337.

Svět s kterým se křesťané, rozloučili začal nanovo přitahovat svými pokušeními a mnozí neodolali. Takový lidé byli považováni za ztracené, i když jim byla ponechána možnost opravdového pokání a návratu k životu v Kristu a v jednotě Jeho Církvi.⁸⁹

Podstata pokání spočívá v důkladné a rozhodující proměně zaměřené i na celkovou psychiku člověka. V upřímném litování vykonaných zlých skutků a v upřímné snaze konat v budoucnosti dobro. Plnit Kristovo přikázání, znovu se obrátit ke Kristu. Hermas si dobře uvědomil starou pravdu, že každý hřích nás odděluje od Krista a Jeho svaté Církve, ale pokání nás s Ním sjednocuje i s Jeho svatou Církví.

Je to opětovný dar Boží milosti a má být přijatý věřícím člověkem s pokorou a pevným rozhodnutím, nemařit dalšími hříchy Bohem vykonané dílo spásy. Formální pokání nestačí je potřeba, aby ten kdo činí pokání, sužoval vlastní duši, aby byl pokorný ve všech činech a aby překonal soužení veškerého druhu. A když vytrpí soužení, které na něho přijdou, potom se nad Ním smiluje, Ten který všechno stvořil a utvrdil ho ještě vyléčí. Stane se tak tehdy, když uvidí, že srdce člověka činícího pokání je očištěné od každého zlého skutku. Právě tak se člověk může osvobodit od jiných věcí, včetně nadměrného bohatství, když mu je na škodu a překáží spásu jeho duše. Ty co ve svých srdcích smýšlejí o zlých věcech si tím sami přitahují smrt a pouta, zejména však ti co pro sebe získávají tento svět. Pyšní se svým bohatstvím a neobracejí svůj zrak k hodnotám budoucího života.⁹⁰

Je vůbec možný hřích v církvi, jestliže křest člověka od hříchu osvobodil? Ten, kdo získal odpuštění hříchů, nesmí víc hřešit, ale musí přebývat v nevinnosti. Ale jestli přece hřeší? Hermas odpovídá ve jméně Božím..... jestli se po tomto velkém a slavném povolání (křtu) se někdo oddá pokušení ďáblůvymu a zhřeší, má před sebou jedno pokání. Jestli bude padat do nekonečna, aby se potom znovu kál, ať od toho neočekává ovoce. Jeho spása je otřesená.

---

⁸⁹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.338.

⁹⁰ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.352.

„Tvé pokolení, Herme, se pozdvihlo proti Pánu, své rodiče ošklivě zradilo. Uslyšelo, že jsou zrádci rodičů. Zradou si však nepomohlo. Naopak k jejich hříchům přibyla rozmařilost a všemožná špatnost. Jejich nepravost dosáhla vrcholu. Tato slova oznam všem svým dětem i své manželce, jež chce být tvou sestrou. Ani ona totiž nedrží svůj jazyk na uzdě. Když však poslechne, nalezne slitování. Až jim ohlásíš slova, jež z příkazu Pána ti byla zjevena, budou jim odpuštěny jejich dřívější hříchy. Stane se tak i všem svatým, kteří hřešili do dnešního dne, jestliže se upřímně a bez váhání obrátí. Pán totiž velmi slavnostně prohlásil svým vyvoleným: Jestliže ještě ve stanovený den budou hřešit, nebudou spaseni. Pokání pro spravedlivé je skončeno. Jsou skončeny dny pokání pro všechny svaté. Pro pohany však doba obrácení trvá až do posledního dne. Řekni tedy představeným církve, aby poctivě a spravedlivě jednali a tak aby mohli přijmout v plnosti příslibení velké slávy. Kdo jednáte spravedlivě, vytrvejte a nebuďte nerozhodní, a vaše cesta bude po boku svatých andělů. Blahoslavení, kdo jste podstoupili utrpení a kdo jste nezapřeli svůj život. Zapřísáhl se Pán skrze svého Syna, že ztratí svůj život ti, kdo zapřeli svého Pána a kdo chtějí v těchto dnech zapřít. Kdo však dříve zapřeli, těm je Bůh ve svém velikém milosrdenství milostivý.“⁹¹

Jako nejdůležitější poslání, se tu objevuje zvěstování možnosti druhého pokání těm, kteří při mučení zapřeli Krista, nebo mu zlořečili (srov. Žd 1,3; 2,8; 3,12-13; 5,1-3; 6,1-2; 6,4-6; 7,26-28; 9,25-28; 10,26-28...)

---

⁹¹ VARCL,L. Et alii, Op.cit.195-196

4. CÍRKEVNÍ OTCOVÉ

Toto období je proto velmi podnětné pro teologii, protože v jeho průběhu můžeme pozorovat vznik a vývoj všech křesťanských nauk. Církevní Otcové jsou proto považováni za hodnověrné svědky rané křesťanské víry, za určitý článek podání víry (tradice), která dnešní křesťanství pojí s křesťanstvím počátků. Kromě toho jde o období nerozdělené západní a východní církve, takže tito autoři jsou považováni za společné dědictví v celé církvi.

Na Západě se tato doba ohraničuje stoletím po pádu Římské říše; za poslední latinské Otce se považují sv. Řehoř Veliký (540–604) a sv. Isidor Sevillský (560–636).

Na Východě, kde antická kultura nezačala upadat tak rychle, se proto patristická epocha ukončuje v 8. století a za posledního církevního Otce je považován sv. Jan Damašský (675–749).

Představují v rámci patristických⁹² studií nejvýznamnější a nejspolehlivější spisovatelé. Jejich význam pro rozvoj teologického myšlení přetrvává v církvi dodnes. Pojem církevní Otec je sakrálního původu a má své odůvodněné místo v Starozákonní i Novozákonní Tradici a ve Svatém Písmu. Pojmenování církevní Otec se používá v přeneseném smyslu a vyjadřuje vztah mezi učitelem a žákem, jako vztah mezi otcem a synem. Dát někomu život v duchovním smyslu znamená ho naučit pravdě, potřebným ctnostem naučit ho rozumět jim a uskutečňovat je v životě. Je to opravdová rodičovská úloha. Otcovský smysl této služby plyne z jejího významu pro duchovní dobro člověka.

Proto ještě ve starověku pojmenování „Otec“ dávali učitelům a vychovatelům, čímž vůči těmto lidem projevovali něco víc, než jen obyčejnou úctu.⁹³

---

⁹² Patristika (z řeckého πατήρ, otec) je studium křesťanské literatury a myšlení v období od 1. do 7. století. Na rozdíl od patrologie, teologické disciplíny, jež se zabývá jen teologicky významnou literaturou, studuje patristika všechny dokumenty tohoto období. Lze ji pokládat za součást literární historie, teologie, klasické filologie i filosofie.

⁹³ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.43.

Pojmenování „Otec“ a „Syn“ nalzáme v mnoha textech Nového Zákona. Svatý apoštol Pavel napsal v listě korintským křesťanům (1Kor. 4,14-16); (Gl. 4,19); Svatý apoštol Petr píše (1Pt. 5,13).

Tento vzájemný vztah je založený na hlubokém přesvědčení, že obrácení se na křesťanství a nové narození milosti Svatého Ducha ve Svatém Kristu a začlenění do Těla Církve se považovalo za základ a počátek nového života. Tento způsob vyjadřování zůstal tradiční i v po-apoštolské době.

Svatý Irenej Lyonský píše : „Když nějaká osoba byla poučována ústy druhého, nazývá se synem toho, kdo ji učí a osoba, která ho učí se nazývá otcem“.⁹⁴

Člověk, který byl nazvaný Otcem, musel být uznávaným a spolehlivým svědkem pravoslavné víry za každých okolností života, uvnitř Církve i mimo ni.⁹⁵

Otcem se nazývali i lidé bez biskupského svěcení, což se vysvětluje tím, že ochráncem víry se stali významné osobnosti, které neměli hodnost biskupa. Biskup byl nejvyšším představitelem místní Církve a byl povolán vést své věřící k novému a dokonalému životu, proto na tuto službu povolávala církev jenom ty nejosvědčenější. V této době neexistovalo žádné pravidlo, které by určovalo koho je možné považovat za církevního Otce. Sám život ukazoval Církvi, kdo je opravdu vhodný takového označení a úcty.

Hlavní podmínkou bylo, aby dotyčný církevní spisovatel, teolog, byl spolehlivým svědkem víry a hlasatelem učení Církve.

Autorita Otců je založená na tom, zda jsou zastánci pravého učení a zda jsou v jednotě s ostatními Otcí. Zda se vyznačují svatostí života, moudrostí, stálostí ve víře a zda byli v jednotě s všeobecnou Církví po celý svůj život.⁹⁶

---

⁹⁴ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.44.

⁹⁵ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.45.

⁹⁶ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.47.

4.1 Tertulián

Quintus Septimius Florens Tertullianus, je nejvýznamnější a nejsamostatnějším latinsky píšícím křesťanským spisovatelem před Augustinem. Jeho formule pro trojiční nauku a christologii, které prosazoval se staly základem západní ortodoxie. Údaje o jeho životě nejsou většinou známy a některé vycházejí jen z pouhých dohadů. Narodil se v Kartágu asi kolem r. 150. Jeho otec byl centurio (setník, poddůstojník v římském vojsku), patřil tedy ke skupině obyvatel s velkou vážností. V jeho spisech je vidět, že měl rétorické vzdělání, byl důkladně obeznámen s filozofií a právem. Jako právník působil též v Římě. Asi v letech 190-195 se vrátil do Kartága.⁹⁷ Není přesně známo, kdy se obrátil na křesťanství, ale podle jeho křesťanských spisů můžeme usuzovat na počátek 90 let. Jeroným ho tituluje jako presbytera. To může souviset s tehdy běžným zvykem, podle kterého byli křesťanští učenci zařazováni mezi klérus, jako presbyteri. Ještě by zde byla možnost, souvislosti v jeho příslušnosti k presbyteriálním montanistickým obcím.⁹⁸

---

⁹⁷ KRAFT, Heinrich. Op.cit.276

⁹⁸ Montanismus, označovaný též jako Nové prorockví představuje raně křesťanské hnutí 2. století, pojmenované po svém zakladateli Montanovi. Montanismus, který se rozšířil v Malé Asii, především ve Frýgii a v některých částech Severní Afriky, hlásal nadcházející konec světa v extrémní podobě včetně opouštění majetku, zákazu sňatků a vyzýval i k provokativnímu mučednictví. Zakladatel hnutí, Montanos, se vydával za proroka a Utěšitele přislíbeného Janovým evangeliem. Doprovázely jej dvě ženy, Priska (či Priscilla) a Maximilla, které opustily své manžele a následovaly jej. U počátku Nového prorockví stálo přesvědčení, že Nový Jeruzalém již brzy sestoupí na zemi a bude se nacházet ve frýgickém městě Pepuza. Zde se pak Montanus se svými přívrženkyněmi usadil a sebral sbírku vlastních prorockých výroků, v nichž Montanus hovoří ve jménu božím; Didymos Slepý tak například dokládá, že Montanos tvrdil: „Já jsem Otec, Syn a Duch svatý. Tři montanističtí proroci se pak považovali za poslední boží zjevení; Maximilla například tvrdila, že po ní již nebude dalšího prorockví, jen konec. Vedle očekávání brzkého konce světa montanisté hlásali mravní rigorismus, který byl zřejmě reakcí na uvolněné mravy křesťanů ve 2. století. Navzdory tomu, že církev označila hnutí za heretické, tato sekta přetrvala na některých místech až do 8. století.

Mezi latinsky píšícími církevními spisovateli Tertulián vynikal originalitou a mimořádnou tvořivostí. Podle obsahu jeho díla můžeme rozdělit do těchto skupin : spisy apologetické, polemické a morálně-asketické. Podle teologické povahy je můžeme dělit na pravoslavné a montanistické.⁹⁹

Obrázek 3, Tertulián

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e9/Tertullian.jpg/220px-Tertullian.jpg>

Apologetické spisy :

Ad nationes. Krátce po svém obrácení píše Tertullianus obranu křesťanského náboženství, nadepsanou Ad nationes (2 knihy). Popisuje v ní pohanství ve stavu morálního a náboženského úpadku. Můžeme tento spis považovat za určitý náčrt či koncept pro pozdější práci, totiž Apologeticum, které sepisuje autor ještě téhož roku.

Apologeticum je adresováno správcům provincií římské říše. Na rozdíl od ostatních apologetických prací této doby se věnuje výhradně politickým obviněním namířeným proti

---

⁹⁹ PRUŽINSKÝ, Štefan, Patrológia II. 1. Vydání, Prešov, nakl. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity 2003, str.104. ISBN 80-8068-203-8

křesťanům, totiž neúctě ke státním božstvům (*crimen laese maiestatis*). V díle obviňuje zvláštní proceduru jíž používaly pohanské úřady vůči křesťanům: jediným jejich zločinem je „jméno křesťan“ (*nomen Christianorum*). Všem ostatním zločincům je dovolena obhajoba, nikoli však křesťanům. Mučení se používá pro ostatní zločince, aby přiznali svou vinu, křesťané jsou mučeni, aby zapřeli svou víru. Odmítá též podezření, které v pohanské společnosti kolovalo o křesťanech a informuje o důležitých bodech křesťanské víry a života křesťanů. Křesťanství je podle něj filozofií, avšak filozofové nemusejí obětovat bohům jako křesťané, dokonce je mohou odmítat, aniž by byli trestáni. Pronásledování křesťanů je však nemůže oslabit: „Budeme rozmnoženi, jakkoli nás sekáte, neboť krev jest semenem křesťanů!“ (*Plures efficitur, quoties metimur a vobis, semen est sanguis christianorum*. Ap. 50).

De testimonio animae. 17. kapitolu spisu *Apologeticum* rozvíjí další spis, *De testimonio animae* (Svědectví duše). Ve spisu se snaží Tertullianus ukázat, že svými spontánními zvoláními křesťané ukazují, v co skutečně věří v hloubi své duše: v jednotu Boha, nesmrtelnost duše a existenci zlých duchů.

Ad Scapulam (Scapulovi) je otevřený dopis africkému prokonzulovi, nepříteli křesťanů, ve kterém mu Tertullianus vyhrožuje Božím trestem, při němž se odvolává též na zatmění Slunce.

Adversus Iudaeos (Proti Židům) je spisem adresovaným vyznavačům židovství, v němž se snaží Tertullianus ukázat, že starý zákon odplaty musí být nahrazen novým zákonem lásky. I pohané mají účast na Boží milosti (kapitoly 1-8). U druhé části (kapitoly 9-14) se pochybuje, zda patří k tomuto spisu, neboť se jedná o výňatek ze 3. knihy *Adversus Marcionem*.

Dogmatické a polemické spisy :

De praescriptione haereticorum (Preskripce heretiků). Toto dílo ukazuje asi nejvíce Tertullianovo právnícké vzdělání a erudici. Název knihy poukazuje na autorův názor, že proti heretikům je třeba použít právního prostředku zvaného preskripce – to ve starověkém Římě znamenalo, že obhájce se dovolal preskripce, čímž zabránil žalobci dojít k přelíčení. Preskripce

užívá tedy teologicky na základě těchto předpokladů: Ježíš Kristus nesvěřil svou nauku nikomu jinému než apoštolům a apoštolové tuto nauku nepředali nikomu jinému než svým křesťanským obcím. To ukazuje na pravověrnost i stáří apoštolského učení ve srovnání s dalšími herezemi.

Pět knih *Adversus Marcionem* (Proti Markiónovi) je nejrozsáhlejším Tertullianovým dílem, které navíc existuje ve 3 různých recenzích. V 1. a 2. knize dokazuje, že stvořitel světa nemohl být nikdo jiný než dobrý Bůh. V 3. knize Kristus byl předpovídáný Mesiáš a nikoli vyšší aión bez těla. 4. a 5. kniha kritizují Markiónův kánon Nového zákona a ukazují, že mezi Starým a Novým zákonem neexistuje rozpor.

Adversus Hermogenem (Proti Hermogenovi). Obrana křesťanské nauky o stvoření proti gnostickému malíři Hermogenovi v Kartágu.

Adversus Valentinianos (Proti Valentiniánům) proti gnostiku Valentinovi a jeho sektě; často využívá Irenejovo *Adversus haereses* 1.

Scorpiace (Sérum proti škorpiónům) – lék na gnostické hereze, hájí morální hodnoty mučednictví.

De carne Christi (Tělo Kristovo) odmítá gnostický dokétismus, *De carnis resurrectione* (Vzkříšení těla) obhajuje vzkříšení těla.

Adversus Praxean (Proti Praxeovi) je nejjasnější přednicejská ukázka církevní nauky o Trojici zaměřená proti patripasionistu Praxeovi. Poprvé se užívá pojmu trinitas, tj. trojice.

De baptismo (Křest) ukazuje církevní nauku o křtu a jeho nezbytnosti; jedná se o první celistvé dílo o této svátosti a mimořádnou ukázkou církevní praxe začátku 3. století.

De anima (O duši) – jedno z nejdelších Tertullianových děl, které patří k řadě protignostických spisů a zaměřené proti Hermogenovi; jedná se spíše o polemický spis, v němž Tertullianus odmítá některé filozofické a gnostické názory.

Praktické a asketické spisy Katolické období :

Ad martyres (Mučedníkům). Tento spis měl potěšit a upevnit křesťany ve vězení.

De spectaculis (O hrách) zakazuje křesťanům navštěvovat pohanské hry kvůli jejich nemravnosti a spojení s modloslužbou.

De oratione (Modlitba) je příručkou pro katechumeny, jak se mají modlit; obsahuje též první komentář na Otčenáš.

De patientia (Trpělivost). Pojednání o ctnosti, která se nesnaží vlastnit a jejíž největším nepřítelem je touha po odplatě.

De paenitentia (Pokání) se zabývá kajícím smýšlení a praxí před křtem (kap. 1-6) a církevním pokáním u člověka, který se dopustil těžkého hříchu (7-12).

De cultu feminarum (2 knihy, O odívání žen) útočí na různé druhy ženské marnivosti.

Ad uxorem (2 knihy, Ženě) žádá po Tertullianově ženě, aby zůstala po Tertullianově smrti vdovou anebo si vzala pouze křesťana.

De exhortatione castitatis (Výzva k čistotě) nabádá přítele, který je vdovcem, aby se podruhé neženil.

Montanistické období :

De monogamia (Jedno manželství) zuřivý útok na zákonnost druhého manželství.

De virginibus velandis (O zahalování panen) obhajuje zvyk, že panny zahalují svou hlavu, a to nejen v kostele, ale i na veřejnosti.

De corona (O věnci) odmítá věnčení vojáků jakožto pohanský zvyk a zakazuje křesťanům službu v armádě.

De idololatria (Modloslužba) požaduje striktně odmítnutí idolatrie a jakékoli povolání, které je s ní spojeno (herec, učitel, státní nebo vojenský úředník).

De fuga in persecutione (Útěk v pronásledování). Útěk během pronásledování není dovolen a protíví se Boží vůli.

De ieiunio adversus psychicos (O postu proti psychikům) je obranou montanistické postní praxe s výpadem proti psychikům to je těm, kdo povolovali svým žádostivostem (tj. katolíkům).

De pudicitia (O studu). Spis nepřiznává církvi právo odpouštět hříchy v kontrastu s předchozími pohledy autora. Tuto moc nemají biskupové, ale pouze homines spirituales, tj. duchovní lidé (apoštolové a proroci).

De pallio (Pallium). Nejkratší z Tertulianových spisů je jeho osobní apologií. Ospravedlňuje se před spoluobčany, že vyměnil tógu za filozofický plášť, pallium.¹⁰⁰

Veškerá literárně teologická činnost Tertuliána byla vyvolána a určována praktickými potřebami duchovního života a postavení Církve v tehdejší společnosti. Časté a kruté pronásledování, vznik heretických učení, disciplinární spory a jiné těžkosti jeho doby způsobily, že se tento přední křesťanský spisovatel pustil do jejich řešení s mimořádnou rozhodností a aktivitou.¹⁰¹

Učení o stvoření je vyjádřené v jeho díle „Proti Hermogenovi“. Přiznává, že Bůh je neměnitelný, ale toto neměnitelné v Bohu je vyjádřené slovem Bůh. Pánem, Soudcem, Otcem se Bůh stává až v momentě stvoření světa, zrození Syna a vzniku hříchu. Proti učení o věčnosti hmoty vyzdvihuje ideu Boží absolutnosti. Absolutní bytost může být jen jedna. Dopustit, že existovala ještě nějaká jiná podstata na Bohu nezávislá, je v rozporu s ideou absolutnosti. Zlo má celkem jinou příčinu a původ, svět je však stvořený Bohem z ničeho, tak podle formy, jako podle své podstaty.

V učení o duši se přidržuje názorů stoiků¹⁰² a z jejich filozofie přebývá základní psychologické pojmy a argumenty. Tyto myšlenky se objevují v díle „O duši“, které je prvním

---

¹⁰⁰ Příspěvatelé Wikipedie, *Tertullianus* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 21. 05. 2011, 13:15 UTC, [citováno 26. 06. 2011]

<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tertullianus&oldid=6923315>>

¹⁰¹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit.107

¹⁰² Stoicismus byl filozofický směr, založený Zénonem z Kitia počátkem 3. st. př. n. l. Šlo o nejdůležitější a nejvlivnější směr helénistické filozofie, hlásilo se k němu velké množství vzdělaných mužů z Řecka i Říma. Období stoicismu trvalo až do roku 529 n. l., kdy císař Justinián I. nechal zavřít všechny pohanské filozofické školy. Stoicismus vyrostl zvláště z kořenů učení kynického. Stoikové se zabývali aktivním vztahem mezi kosmickým determinismem a lidskou svobodou. Za cestu ke svobodě považovali život v souladu s přírodou. Učení stoiků poznamenalo i pozdější filozofii, vliv stoicismu lze nalézt jak u křesťanských otců, tak i v dílech renesančních a novověkých myslitelů.

křesťanským a bohosloveckým traktátem z oblasti psychologie a antropologie.¹⁰³ Ve světě není nic nemateriální. Proto i lidská duše je tělo svého druhu. Jako každé tělo i duše se podřizuje třem mírám prostoru, má vnější podobu a zářivý vzhled. Její obrysy odpovídají zevnějšku empirického těla, protože dech života, který vdechl sám Bůh pronikl celého člověka a uzavřel se hranicemi těla, jako v nějaké formě.

Duše se skládá ze dvou substancí : duše a ducha. Duch to je Duch Boží, nebo špatný, který se čas od času spojí s duší. Substance duše se neskládá z částí. Každá duše pochází od Adama.¹⁰⁴

Svůj náhled na půst vyslovil v díle „O půstu“, ve kterém žádá dlouhodobé a přísné půsty. Trvá na tom, aby půst v pátek a středu byl závazný a trval až do večera. Zavedl 2týdenní půst (kromě soboty a neděle), hájil jíst suchou stravu, zdrženlivost od masa, vína a šťavnatého ovoce..¹⁰⁵

Do odchodu z Církve Tertulián zastával názor, že hřích se omývá především ve svatém Kristu. I po svatém Kristu Bůh ponechává možnost nápravy přes pokání, ale pouze jedenkrát. Proto křesťan, který vícekrát padl do těžkého hříchu se už nemůže smířit s církví. Pokání má dvě stránky : vnitřní a vnější. Vnitřní je lítost a vnější je vyznání svých hříchů, to vše se má odehrávat za přísné askeze, aby bylo zadostiučinění Bohu.

Po odchodu z Církve rozlišoval dvě kategorie hříchů : hříchy každodenní a hříchy velké. Od každodenních hříchů nám pomůže rozhřešení biskupa, ale hříchy vykonané proti Bohu, jakými jsou poskvrnění těla, jako Božího chrámu smilstvem, modlářství, vražda..nemůžou být odpuštěné a zasluhují doživotní trest, který obměkčí Boží hněv. Proto se možnost pokání pro tyto křesťany, přenáší na onen svět. Smrtelné hříchy může odpustit jen duchovní Církev, což jsou charismatici – apoštolové a proroci na základě zvláštních darů a zplnomocněním, které

---

¹⁰³ Antropologie (z řeckého *ανθρωπος anthrópos* člověk) je věda zabývající se člověkem, lidskými společnostmi, kulturami a lidstvem vůbec.

¹⁰⁴ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 112

¹⁰⁵ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 115

dostávají od Boha.¹⁰⁶ Tyto hříchy nemůže odpustit biskup, neboť se stává nástupcem apoštolů jen ve službě učitelství, proto je povinen chránit Pravidlo víry. Ostatní dary byly vlastní jen apoštolům, jako nositelům Svatého Ducha spolu s mocí konat zázraky.¹⁰⁷

Tertulián upozornil na působení Ducha svatého skrze Písmo a správný výklad, na to že kázání má odpovídat na nejpodstatnější otázky a potřeby člověka. V duši každého člověka je přítomná latentní víra.

4.2 Órigenés

Jeho zásluhou se v církevním myšlení prosadila spekulativní teologie, teologie ve vlastním smyslu slova. Nebyl první, kdo užil platónských pojmů pro vyjádření křesťanského poselství: tak si počínali také gnostici mimo rámec vznikající církve a apologeti i Klement v prostředí církve. Všichni pozdější teologové usměrňovali své myšlení podle Órigena a tím v malém pokračovali tam, kde ve velkém začal nebo začátek alespoň naznačil. Kvůli Órigenově velké autoritě tolerovaly první generace po něm i jeho heterodoxie¹⁰⁸, nebo je mlčky opravily. Když pak byl 300 let po smrti odsouzen, jeho duch pronikl církevní myšlení do té míry, že odsouzení mohlo sice zabraňovat šíření jeho spisů, ale nemohlo uškodit jeho myšlenkám.

O Órigenově životě máme zásluhou jeho žáků poměrně dobré zprávy. Je první z našich autorů, o němž existuje taková tradice, která se dá srovnat s životopisem. Eusebius totiž psal své Církevní dějiny v návaznosti na Órigena a na mnoha místech mluví vlastně o něm, i když ho nejmenuje. Ať už vylíčil Órigenův život v idealizující podobě Eusebius sám, nebo se na tom podílela tradice, dělo se to způsobem, jakým tradice ve filozofických školách vytvářela obraz o svých zakladatelích.

---

¹⁰⁶ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 116

¹⁰⁷ I tento názor je v rozporu s evangeliem a praxí Církve

¹⁰⁸ Heterodoxie v církevní terminologii nauky neprohlášené sice za herezi, ale neortodoxní. Někdy se pojem heterodoxie používá pro jakékoli jinověrectví.

Órigenés se narodil v osmdesátých letech 2. století v Alexandrii. Protože jeho otec zemřel jako mučedník za pronásledování křesťanů v roce 202, lze s jistotou říci, že byl popraven pro misionářské působení a že byl skutečně katechetou. Órigenés se po něm, navzdory svému mládí ujal vyučování a získal si pověst váženého učence. Asi od roku 210 podnikal daleké cesty; přišel do Říma, do Athén a do Cesareje v Palestině. Všude se setkával s nadšenými posluchači a nacházel přátele, kteří na něho naléhali, aby k nim promluvil. Byla to doba, kdy se upevňovala církevní organizace a kdy se běžně – alespoň ve větších městech, kde byla vzdělávací střediska s učiteli – křesťanským učencům udílelo presbyterské svěcení, aby se tak dostali do podřízeného vztahu vůči biskupskému učitelskému úřadu. V této době tedy laici ztrácejí možnost vyučovat v církvi. Biskupové Theoktistos z Cesareje a Alexandr Jeruzalémský vysvětili při jedné návštěvě v Cesareji Órigena na presbytera; to však alexandrijský biskup právem považoval za zásah do své pravomoci. Pomstil se tím, že na jedné alexandrijské synodě prosadil usnesení o neplatnosti tohoto svěcení. Órigenés se nato vydal do Cesareje a tam založil novou školu, která přesto zůstala ve spojení s původní školou alexandrijskou. Protože se těšil velké vážnosti, snažila se státní moc za Deciova pronásledování pohnout Órigena k odpadnutí. Je jisté, že ho mučili a že se jim přesto nepodařilo donutit ho, aby zapřel víru. Není však jisté, zda zemřel na následky zlého nakládání a zda to, že se v Tyru ukazoval jeho hrob, souvisí s těmito událostmi. Zemřel jako sedmdesátiletý brzy po Deciově pronásledování. Přesněji se doba jeho smrti klade do prvních let po roce 251. Od konce 4. století trvá spor o jeho pravověrnost. Jeho heterodoxie, nauka o preexistenci duše, o věčnosti světa, o „návratu všech věcí“, byly platónské a nekřesťanské; to věděli jak jeho ctitelé, tak jeho protivníci. I jeho subordinační nauka o Logu, která v jeho době ještě odpovídala stavu filozofického a teologického vzdělání (alespoň v Alexandrii), nemohla už být ve 4. století uznávána za pravověrnou. Skutečnost, že spory kolem něho trvaly tak dlouho i po jeho smrti, lze nejlépe vysvětlit tak, že v určitých, zejména mnišských kruzích, natolik vzrostl zájem o fyzické zbožštění lidského těla jako cíl vykoupení. V Órigenových spiritualistických představách o

vykoupení se spatřovalo ohrožení spásy. Zároveň musel zesílit i eticky zdůvodňovaný odpor syrských mnichů proti Órigenovi a Řekům vůbec.

Obrázek 4, Órigenés

<http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%93rigen%C3%A9s>

Císař Justinián doufal, že by mohl vzájemný odpor Syřanů a Řeků a jejich protikladné teologické zájmy spojit ve společné nepřátelství proti Órigenovi. Proto v roce 543 odsoudil v jednom ediktu 9 Órigenových vět. – Na teology Západu neměl Órigenés bezprostřední vliv, jednak pro jejich nedostatečnou znalost řeckého jazyka, jednak kvůli naprosto jinému přístupu k teologickým problémům. Proto také spor o jeho pravověrnost nevzbudil tolik rozruchu jako na Východě. To mělo za následek poněkud zvláštní věc, že větší část jeho spisů se zachovala v latinském překladu a ne v řeckém originálu. V každém případě je to jen malý zlomek jeho děl, i když pokud jde o rozsah je stále ještě značný.¹⁰⁹

Spisy můžeme rozdělit podle jejich obsahu do těchto skupin : spisy biblicko-exegetické, apologetické, asketické, homílie praktického zaměření a listy.¹¹⁰

Trinitologie - V otázce Nejsvětější Trojice bojoval Órigenés proti modalismu, avšak sám byl

---

¹⁰⁹ KRAFT, Heinrich. Op.cit. 218-219

¹¹⁰ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 74

obviňován ze subordinacionismu. Syn vychází z Otce podobně jako vůle z rozumu, nikoli tedy dělením, ale duchovně. Jeho zrození je od věčnosti, nebyla nikdy doba, kdy by Syn nebyl (proti tomu srv. Areios a arianismus). Syn není synem per adoptionem, sed natura („nikoli přijetím, ale přirozeností“). Syn i Otec tedy mají jedinou podstatu, . Órigenés v této souvislosti jako první použil v pozdějším křesťanství klíčové slovo ομοούσιος homoúsios, „jediné podstaty“, „soudpodstatný“, termín použitý v roce 325 na 1. nikajském koncilu. Logos (tj. Syna, Slovo) nazývá „druhým Bohem“ (viz Rozhovor s Heraklidem), zatímco Otec je nazýván „autótheos“ a „haplós agathos“, tedy „prvotní Bůh“ a „jediný dobrý“. Z těchto a z dalších výrazů vyplývá, že považoval Syna a Ducha za prostředníky mezi Otcem a stvořením a za Otci podřízené. V tom spočívá vyčítaný subordinacionismus, neboť tím Órigenés předpokládá jistou hierarchii v rámci Trojice. Christologie - V rámci christologie používá Órigenés poprvé termín θεάνθρωπος theanthrópos „bohočlověk“, kterým vyjadřuje plnost lidství i božství v Kristu. Poprvé se také objevuje termín „Ježíšova duše“, která je pojítkem mezi nekonečným Logem (Synem) a omezeným tělem. Učí také commucatio idiomatum, tedy skutečnost, že jednota mezi lidstvím a božstvím v Kristu je tak těsná, že je možné na Krista aplikovat termíny jak týkající se jeho božství, tak jeho lidství. Daroval řecké teologii i následující termíny: physis, hypostasis ústa

Eschatologie je známa pro jeho učení o apokatastazi. Órigenés se domníval, že na konci časů dojde k navrácení všeho k Bohu a k očištění všech vin. Nezná věčné tresty pro hříšné; jen tresty časné, tj. očišťující. Avšak nutno dodat, že nezná ani konečné završení, neboť pod vlivem platonismu zastává pluralitu po sobě jdoucích světů. Tedy na konci tohoto světa po apokatastasi opět dojde k hříchu - neboť věčné lidské duše mají stále svobodnou volbu - zhřeší, Bůh je obleče do hmoty a celý příběh začíná znovu.

Lidská duše je podle Órigena (opět pod vlivem platonismu) nejen nesmrtelná, ale i věčná. Že se nachází v hmotném těle, je zaviněno jejím hříchem a pádem. V jistém smyslu Órigenés hovoří o „převtělování“, neboť každá duše může žít v různých světech jdoucích po sobě, neboť

je vždy svobodná odmítnout Boha, „padnout“ a dostat se do hmotného světa.

V exegezi zastával pod vlivem řecké filosofie a zvláště židovského myslitele Filona Alexandrijského učení o třech smyslech. Každý text Písma má tři smysly (doslovný, duševní a duchovní), podobně jako jsou tři složky člověka (tělo, duše a duch); každý křesťan je vyzván, aby pronikl až k tomu třetímu, duchovnímu smyslu, který teprve dává život a odhaluje pravdu. Aby tohoto smyslu dosáhl (neboť tento smysl není odhalen všem, ale jen těm, kdo mají dar Duchu), používá velmi často alegorický výklad, kterým se velmi proslavil. Órigenés zastává nauku o slovní inspiraci Písem zastává v plné míře učení o prvotním hříchu a zastává i křest novorozeňat. Jedině v církvi je Kristova spásná milost a víra, proto „mimo církve není spásy“. V otázce pokání zastává názor, že jedinou příležitostí, jak být očištěn od hříchu je křest. Po křtu však přesto existuje sedm možností, jak dosáhnout odpuštění hříchů: mučednictví, milosrdenství (dávání almužen), odpouštění těm, kdo se provinili proti nám, obrácení hříšníka, láska a konečně tvrdé pokání a vyznání svých vin knězi. Órigenés tedy zná zpověď knězi, který rozhodne, zda má být učiněna veřejně, či nikoli.

Po celý svůj život psal homílie a kázání..

4.3 Jan Zlatoústý

Jeho život byl složitý a těžký. Je to život vyznavače a mučedníka, život asketa a diskutéra. Asketou nebyl na poušti, ale na biskupské katedře, na katedře kazatelny božího slova, na biskupské katedře v Konstantinopoli (Nového Říma). Za pravdu, kterou tak neúnavně hlásal byl pronásledovaný falešnými křesťany a nepřáteli Církve působícími na císařském dvoře. Svůj svatý život ukončil v okovech a ve vyhnanství, pronásledovaný za Krista a Jeho Evangelium, které s takovou láskou kázal, jako radostnou zvěst, jako velké zjevení a základní zákon života. Právě tato poslední jeho zásada, že hlásal Evangelium jako základní zákon života způsobila, že byl kazatelem Evangelia v jeho čisté formě, že byl kazatelem bez kompromisu, že byl kazatelem Církve, že byl kazatelem až příliš současným a konkrétním, někdy až jakoby naléhavým.

Byl to soud nad současností, nad domnělým křesťanským životem, v kterém mnozí této doby nacházeli předčasné uspokojení.¹¹¹

Svět v kterém žil a pracoval, ještě nebyl křesťanský a to ani mezi těmi, kteří se honosili tímto jménem, proto se mu zdálo, že Káže a vydává svědectví o pravdě Evangelia před mrtvými. Ještě neskončili ariánské spory, ale už se rodili nové christologické proto není divu, že se občas díval na svoji dobu, jako na dobu apokalyptickou – „Blaze těm, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské“ (Mt 5,10)

Pro vynikající krásu a dokonalost svých kázání byl nazvaný „zlatoustý“ a pod tímto jménem ho oslovujeme i dnes.

Obrázek 5, Jan Zlatoustý

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Zlato%C3%BAst%C3%BD

Narodil se okolo r. 344 v Antiochii. Po otcově smrti, který zemřel hned po jeho narození, jeho matka se už nikdy nevdala s předsevzetím, že všechny svoje síly zasvětil výchově svého syna. Dostalo se mu vzdělání od nejlepších učitelů jeho doby.

---

¹¹¹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 278

Po ukončení klasického vzdělání chtěl studovat právo, ale na naléhání svého přítele Basila uchýlil se do samoty a začal se věnovat modlitbě a studiu Svatého Písma. Svatý křest přijal až jako dospělý asi okolo r.367. Pokud žila matka vedl asketický život doma, potom odešel na dva roky do pouště. Kvůli svému zdraví se vrátil zpět do Antiochie, kde ho chtěli vysvětit na biskupa, ale vyhnul se tomu útekem.

Po návratu byl vysvěcený na diakona ,v r.381 na biskupa. Toto poslání plnil 12 roků a získal si, jako kazatel světové jméno. Byl velmi činný i literárně, zanechal po sobě z tohoto období vynikající a početná díla, hlavně exegetická. Pro jeho kazatelskou činnost, je typické jedno – láska k věřícímu lidu, kterému kázal slovo věčného života.¹¹²

Podle svědectví historiků měl ve zvyku si sednout na náměstí a číst, takže se ocitl uprostřed národa a takto přednášel svoje řeči (kázání), které byly v podstatě přátelskými besedami. Mnohé z jeho kázání byly stenograficky zapisované.

Rozhodl se převychovat své posluchače, udělat z nich aktivní členové Církve. Zdálo se mu, že většina jeho posluchačů jsou křesťany jen pro módu, že nejsou živými členy těla Církve. Mezi tisíci tušil jen sto, možná i méně takových, kteří budou spaseni. Čím více takových křesťanů, tím více potravy pro věčný oheň. Bohužel tato móda trvá až dodnes. I dnes často posloucháme, že je třeba jít tam kde je většina. Ale to není pravda. Sám Bůh hovoří, abychom nešli s většinou, neboť nemá pravdu. Příčinu indiferentnosti křesťanské módnosti viděl v materiální jistotě (bezpečnosti). O co větší je materiální jistota, o to větší duchovní ospalost a Satan usmrcuje spící. U takových lidí zaniká zájem o vznešené věci, nemají žádné ideály a o nic se nesnaží. Je to přesycenost z blahobytu, který ubíjí vzlety ducha. Dalším následkem toho je i morální úpadek. Ideály a vznešené myšlenky jsou vystřídány nemorálními zájmy a uvolněnou morálkou. A nejvíce se pohoršoval nad tím, když mezi těmi ospalými viděl i duchovenstvo, neboť tím už bylo ztraceno všechno.¹¹³

---

¹¹² PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 279

¹¹³ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 280

Kázání pro lid mnoho práce a pilnosti vyžadují. Duchovní učitel potřebuje ve sporech k hájení víry hbitost. Další nebezpečí je, že ti kteří tento úkol náležitě neumějí zastávat, stávají se pak sami původcem různých spásitelných prospěchů. Důležité je bedlivé a pilné pracování řeči, jež se veřejně k obecnému lidu činit má.

Nezákladnější problém je, že věřící nechtějí považovat své kazatele zároveň za své učitele, ale počínají si jako diváci při zápasech ve světských divadlech. A jako v divadle se obecný lid rozchází jedni k tomuto herci, druzí k tamtomu herci, tak se i církve dělí, ano jedni s tímto kazatelem a druzí s tamtím, podle toho jestli jsou jeho řeči v libosti či nikoliv. A to nebyla jediná nesnáze. Stávalo se, že kazatel použil řeči jiného a vetkal ji do své vlastní řeči, čímž si způsobil větší potupu, než měl skutečný zloděj peněz.¹¹⁴ Ale bohužel se stávalo i to, že byl obviněn kazatel, který toto vůbec neudělal.

A to se nejedná jen o takovéto výpůjčky ani své vlastní myšlenky by se neměly v řeči neustále opakovat. Lid by si určitě zvykl poslouchat, nikoliv k svému prospěchu, nýbrž ke své libosti, jakoby tu seděl a posuzoval nějaké herce, nebo hudebníky.

A umělá výmluvnost, která byla zamítnuta, tak se nyní žádá. Jako nebývalo zvykem u sofistů dávat se ve spolek řečnických zápasů. Řekové byli od dob pohanských v řečnictví velmi vycvičení, jelikož se obecní záležitosti i osobní soudy veřejně konaly na náměstích. Při obojím býval závislý výsledek na umění přednášejícího řečníka. Někdy to došlo až k pouhému přemlouvání a klamu. Tím povstali „sofisté“, nejprve tak byli jmenováni mudrci a filozofové, později pod tímto názvem byli jmenováni učitelé řečnictví, kteří za peníze zastávali buď sami osobní záležitosti, nebo k tomu vyučovali jiné.

---

¹¹⁴ DESOLDA, František Nep. Jan, Výbor ze spisů svatého otce a učitele církve Jana Zlatoústa. 1.vydání, Praha, nakl. Tiskem Kn. Arcibisk. Knihotiskárny za Rohlička a Sieversa 1885, str. 130

Ale jejich umění i když bylo klamné přece bylo prospěšné. V době křesťanské kvetlo zvláště ve věku sv. Jana Zlatoústého v Alexandrii. Každé důležité město mělo své sofisty. Museli umět rychle reagovat z patra, zastávat i zavrňovat. Když se ucházeli o učitelské místo, řečnili úplně jak o závod, kdo koho překoná. Takovým sofistou byl Libanius v Antiochii, učitel řečnictví sv. Jana Zlatoústého.

Je zapotřebí, aby měl kazatel šlechetnou duši a skromnost, aby dokázal kárat i své posluchačstvo a k prospěšnějšímu předmětu je obrátil, tak aby ho lid následoval a držel se ho. Toho však nejde docílit tímto způsobem - pohrdáním všemi pochvalami a mocnou výmluvností.¹¹⁵ Neměl by se z touhy po chvále snažit, aby mluvil co uši posluchačů chtějí slyšet a co jim lichotí, důležité by mělo být to co jim prospívá.¹¹⁶

Dokonalí tedy musí být sám soudcem, svých výtvorů a díla svého, měl by sám vidět co je zdařilé a co špatné, podle toho, jak sám jeho tvůrčí duch, o nich svůj výrok vydává. Nesmí se dbát na bludné a nepovážlivé mínění jiných.¹¹⁷

Spisy dogmaticko-morální : Pros tous polemuntas ton monachikon vion – Proti nepřátelům mnišského života. Jde o tři spisy, které napsal okolo r.378. Obhajuje v nich mnišský život před těmi, kteří ho zavrňují a nebo brání mladým lidem, aby se vydali na cestu mnišského života. Synkrisis vasileos pros monachon – Porovnání krále s mnichem, Pros Theodoron – K teodorovi, Peri katanydeos – O přízni (náklonnosti), Peri verosini – O kněžích a další..

Spisy apologetické : Kata loudaion kal ellinon – Proti Židům a Řekům a další..¹¹⁸

---

¹¹⁵ DESOLDA, František Nep. Jan. Op.cit. 131

¹¹⁶ DESOLDA, František Nep. Jan. Op.cit. 132

¹¹⁷ DESOLDA, František Nep. Jan. Op.cit. 136

¹¹⁸ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 282

Exegetické dílo sv. Jana Zlatoušého je mimořádné a proto patří mezi přední exegety Východní i Západní Církve. Takovou hodnotu mají i jiné na první pohled neexegetické homílie nakolik se v nich opírá o výroky Svatého Písma (Boží slovo). Přes Svaté Písmo s námi hovoří Bůh : Otec, Syn i Svatý Duch. Studium a objasňování Svatého Písma nás přivádí do tajemství Božího zjevení. Ve svých homíliích objasnil takřka celé Svaté Písmo (Starý i Nový Zákon). Každý text, který zkoumá a objasňuje vždy aplikuje na konkrétní praktický život křesťana.

Homílie a besedy zabývající se objasňováním textu Starého Zákona : 76 homílií na knihu Genesis (1 Mojžíšova), 9 besed (slova) na knihu Genesis, 5 besed o Anně, 3 homílie o Davidovi a Saulovi, 59 homílií na Žalmy (Ž 3-12; 41-49; 108-150), 3 besedy o Davidovi a Žalmech, Komentář na knihu proroka Izajáše..a další..

K nejcennějším homíliím z Nového Zákona : 90 homílií na text Evangelia podle Matouše, 88 homílií na text Evangelia podle Jana, 55 homílií na text listů apoštola Pavla – které velmi miloval a velmi rád vysvětloval. Komentář na List Galatským (nečlení se na homílie), 7 besed o Lazarovi, 2 besedy o Jidášově zradě..a další..¹¹⁹

Další skupinu tvoří dogmaticko-polemické besedy na různé téma : 8 besed proti Židům, Beseda o Zmrtvýchvstání, 3 besedy o Boží pravdě a prozřetelnosti..a další..

K svátečním besedám patří : 2 besedy o křtu Kristova, 2 besedy na svátek Nanebevstoupení a další..

K dogmaticko-liturgickým besedám patří : Katechézy – je to 12 katechéz dogmaticko-liturgických a morálních poučení, které byly přednesené pro katechumeny a nově pokřtěné. Objasňují se v nich základní pravdy víry a křesťanského života. 9 besed o pokání, 2 besedy o modlitbě a další..¹²⁰

---

¹¹⁹ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 286

¹²⁰ PRUŽINSKÝ, Štefan. Op.cit. 287

Sv. Jan Zlatoústý patří mezi učitele církve, východní církevní otce, svaté hierarchy a starokřesťanské spisovatele antiochijské školy. Byl asketickým mnichem, velkým řečníkem pozdního řeckého starověku i výřečným kazatelem. Později konstantinopolským patriarchou s hlubokým sociálním cítěním a žhavou touhou po reformě. A nakonec také vyhnanecem.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se pokusila o výběr zajímavých osobností z řad Apoštolských a Církevních otců. Na jejich příkladech jsem ukázala jejich život a tvorbu. Cílem bylo ukázat důrazy ve zvěstování. Postupnou četbou a činností na této práci jsem zjistila, jak malá odchylka může být v pojmu zvěstování – co ještě patří ke zvěsti a co naopak už určitě ne.

A proto jsem se rozhodla ukázat i listy (Ignáciovy listy), které nejsou brány, jako zvěstování a tím chci upozornit, že podle mého názoru i tyto listy nás k něčemu nabádají, upozorňují, varují a tím si zasluhují stejnou pozornost. Další důležitý spis je Didaché, jsou zde dvě cesty, cesta života a cesta smrti. Poté jsem vybrala Klementa Římského a spis Hermův pastýř, oboje se ukázalo velmi přínosné a hluboké.

U Církevních otců jsem zvolila tři postavy Tertuliana, Órigenese a Jana Zlatoústého u všech tří je velké množství spisů a kazatelské činnosti.

V době od 1-4st. se objevuje hluboké přesvědčení o pravdě Evangelia a jeho síly, vykoupit lidé z hříchu, spasení. Vše je pevně založeno na autoritě Písma Starého a Nového zákona.¹²¹ Učí se převážně pouhou morálkou, v ostrém kontrastu s praxí. A nejdůležitějším pojmem se stává pokání.

---

¹²¹ DARGAN, C, Edwin, A Historie of preaching Vol.1. 1.vydání, Baker book House Company 1968 str.59-61

Prameny a literatura

- DARGAN, C, Edwin, A Historie of preaching Vol.1. 1.vydání, Baker book House Company 1968.
- DESOLDA, František Nep. Jan, Výbor ze spisů svatého otce a učitele církve Jana Zlatoústa. 1.vydání, Praha, nakl. Tiskem Kn. Arcibisk. Knihitiskárny za Rohlička a Sieversa 1885.
- FRANZEN, August, Malé dějiny církve. 3.vydání, Kostelní Vydří, nakl. Karmelitánské 2006. ISBN 80-7195-082-3
- GÁBRIŠ, Karol Dr., Apoštolské Otcovia. 1.vydání, Lipt.Mikuláš, nakl. Transcius 1955.
- KRAFT, Heinrich, Slovník starokřesťanské literatury. 1.vydání, Kostelní Vydří, nakl. Karmelitánské 2005. ISBN 80-7192-516-0
- KUBÍKOVÁ, Jiřina, Kázání ve starověku a středověku. 2.vydání, Praha, nakl. Evangelická církev metodistická 2002. ISBN 80-85013-55-X
- MÁNEK, Jindřich, Když Pilát spravoval Judsko. 1.vydání, Praze, nakl. Blahoslav 1980.
- NOVÁK, Josef, Třetí patristická čítanka (Teol. studie). 1.vydání, Praha, nakl. Česká katolická charita, 1985
- NOVOTNÝ, Adolf, Biblický slovník Díl 2. Ř-Ž. 2.vydání, Praha, nakl. Kalich 1956.
- Přeložily Ekumenické Komise pro Starý a Nový zákon. BIBLE Písmo svaté Starého a Nového zákona [včetně deuterokanonických knih], 2. katolické vydání. Praha, nakl. Zvon 1991. ISBN 80-7113-009-5
- PRUŽINSKÝ, Štefan, Patrológia. 1.vydání, Bratislava, nakl. Církevné nakladateľstvo Bratislava 1990. ISBN 80-85128-08-X
- PRUŽINSKÝ, Štefan, Patrológia II. 1. Vydání, Prešov, nakl. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity 2003. ISBN 80-8068-203-8
- ŘÍČAN, Rudolf, MOLNÁR, Amadeo, Dvanáct století církevních dějin. 3.vydání, Praha 1, nakl. Kalich 2008. ISBN 978-80-7017-064-9
- SEGALLA, Giuseppe, Historické panoráma Nového Zákona. 1.vydání, Praha 6, nakl. Trinitas 1998.
- VARCL, Ladislav, DRÁPAL Dan, SOKOL Jan, Spisy Apoštolských otců. 3.vydání, Praha 1, nakl. Kalich 2004. ISBN 80-7017-003-4

Elektronické publikace

- Prispěvatelé Wikipedie, Tertullianus [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 21. 05. 2011, 13:15 UTC, [citováno 26. 06. 2011]
<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Tertullianus&oldid=6923315>>

Seznam příloh

Obrázek 1, Klement Římský

Příspěvatelé Wikipedie, papež Klement I. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 27. 06. 2011, 17:15 UTC, [citováno 25. 06. 2011]

http://translate.google.cz/translate?hl=cs&langpair=en|cs&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Clement_I

Obrázek 2, Ignác Antiochijský

Svatci, Ignác Antiochijský [online], Blízki Bohu i ľuďom, c2011, Datum poslední revize 29. 10. 2007, 11:48 UTC, [citováno 25. 06. 2011]

http://www.modlitba.sk/htm/zaujem/svatci/svatci_all/ignac_a.htm

Obrázek 3, Tertulián

Příspěvatelé Wikipedie, Tertullianus [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 21. 05. 2011, 13:15 UTC, [citováno 27. 06. 2011]

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e9/Tertullian.jpg/220px-Tertullian.jpg>

Obrázek 4, Origénes

Příspěvatelé Wikipedie, Órigenés [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 26. 06. 2011, 20:34 UTC, [citováno 27. 06. 2011]

<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C3%93rigen%C3%A9s&oldid=7072071>>

Obrázek 5, Jan Zlatoústý

Příspěvatelé Wikipedie, Jan Zlatoústý [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 7. 04. 2011, 00:55 UTC, [citováno 27. 06. 2011]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Jan_Zlato%C3%BAst%C3%BD&oldid=6742520>

Summary :

Hlavní důrazy zvěstování u vybraných Apoštolských a Církevních otců

Main emphasis of the annunciation in selected Apostolic and Church Fathers

Helebrantová Eva

Resumé :

All this work is trying a simple and comprehensible way open for the operation of the Apostles. What troubles experienced proponents and what consequences should their sermons to individual Christians. Often deals are a form of penance, which is related to the constant diversion of believers who are left to lead you the wrong way. On the other hand, there appears asceticism and martyrdom, as the tendency to God.

It turns out there great strength and determination. The entire season is even today for our very motivating and inspiring, both in spirit and in life itself.